

10-20

ВАНЪСВЕК МАЛИКОВ
(БЪЛГАРИН)

141

САМ
БРАД

ОБРОБЪЗМАНБАС 1939

КУБАНЫЧБЕК МАЛИКОВ
(ИМАНАЛИН)

ДЖАНЫ ЫРЛАР

(НА КИРГИЗСКОМ ЯЗЫКЕ)

КИРГИЗСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ФРУНЗЕ 1939 КАЗАНЬ

QUBAN'YCBEK MALIKOV
(B)MANALIN

ААЊ ЫРЛАР

141.

QYRQYBZSTAN MAMLEKETTİK BASMASY
FRUNZE 1939 QAZAN

4763
10059

М-20

★
Çoortuu redaktor
ELEBAJEV M.

★
Texredaktor
GAJFULLIN N. A.

★
Çoortuu korrektor
QAZÛBEKOV N.

★
Съоъьна çoortuu
ARALBAJEV A.

245955

Центральная научная
БИБЛИОТЕКА
Академии наук Казахской ССР

OKTJABR

Çarqъrap oktjарdın tanъ atqanda,
Çajnatъp, tuuоjan çerge nur cacqanda.
Tooloru qъroъъz eldın salam berdi,
Çetkemin sezir çyrek qolu asmanoъa.
Asqalar asmandaoъan vaşъn ijdı.
Baatъrlar aşuunu aşъp kelatqanda.

Kunynde oktjарdın voj çazъlyp,
Aqъndъn sajrоooо da yny acъlyp,
Bolşevik vaqtъ eşigin sen acqansъd,
Mın çyldap çyrekty eъgen mun vasъlyp,
Тоодо ыг,
Тоqојdo—ыг,
Meјkinde ыг,
Erkinde arstandъn:
Kyу tartъlyp...

Өlkөyъz vaqtъ menen balqъoъanda,
Denizdeј termetilip calqъoъanda,
Өrt qoјup, qarşъ-terşı oq çaadъrdъ,
Çer tyrtyp, kyrsyldөгөн qamandar da.
Proletar vъşъqqan er majdandarda,
Bel ыgyр, vaş ijdıst andajlarоa?

Baş iyyu—ölymdөј oо vaatъp ycyn,
Qalqъna arnaoъan soq qajrat—kycyn.

Qaarman qan majdandan dalaj cəqət,
Proletar başı aman, booru aytyn:
Lenindin, Stalindin erkin ell,
Çenışte tanırqattı çerdin çyzyn,

Ala-Too—

brəb, ovoncu çelın qandaj?

Ala-Too—

Alp denelyy erin qandaj?

Boorunda emi çərojar, ır ırdaoan,
Emgekte kyldəgən qəz-kelln qandaj?
brəstən beşgi əzyn bolqondon son,
Qomuzcu qantır turat kyysyn calıaj?

Sooquştan vuojur qalojan, kycy tajər,
Tylkydəj çojlor, elge sınıp alıp,
„Aq çyrək, vatıraqtın əzymyn“ dep,
Aqbrər, ar ubaqtəda ajqaj salıp;
Et, celdin arasənda, „er“ kərynyp,
„Bijlikke“ keede oşol şum, çetip alıp:

Cen ycyn elibizdi „satam“ degen,
„Faşisttin qoroqosunda çatam“ degen,
Sorposun vaj-manaptın tatqan doquz,
„Bir əzym xan, bek ordun basam“ degen.
Turvajıv uluculdar çansız çyrgən,
Qacandan saqtap çyrgən kegi menen.

El menen çanə birge, qanə birge,
Ajtrajıvız qantır ıraqmat cekistterge?!
Çeldetti alqəmdadə, dəm cəqarvaj,
Çetkırəj qansəraoan faşistterge.

Qajradan qan icerler taqqa mınse,
Ertk, brəb qalat bele elim sende?!

Saqtəoan oktjabrdin çentşterin,
El ceti, çoo vətinde, cekistterin,
Qadımki qəzıl qəraan askerlerin,
Taalajluu el: cəvın senin, demin senin.
Adaməa ata Stalin, marşal Klim,
brəbən darıjadaj erkin elim.

Toolordo tohqundanam, ovon salam.
Çərojalduu oktjabrdin kyysyn calam,
Atavəz uluu Stalin; yn saləanda,
Asənpər çaraqəmdə, cekke varam.
Ala-Too kyn cəvəştən kreposttə,
Tavənda qəzıl şunqar, uqsun aalam!

4/XI 37-çal.

V. I. LENIN MUZEJİNDE

Ot çyrögym alıp ucup,
Bul muzejge keletam.
El umtulat toqtoo beräej,
Eşik çaqıñ qarasam.

Bir çaş wala aytqan kezde
„Lenin ata“ degendi,
Bul uluu sez zamandaştar,
Çalıñdattı denemdi.

Məna kirdik... alıp uctu,
Er elest könyldy.
Zuulap ucqan too ырkyty.
Köz aldımда көryndy:

Çer wetinin çaşıl gyly,
Çajnap turoqan çaştı көр.
Lenindi estep, çetkincökkeç,
Sajrap turoqan qarttı көр.
Çазь çaaq, çalpaq tildyy,
Ozoqon cecenderdi көр.

Kavkaz, Altaj, Tjanşandan,
Ensep kelgen eldi көр.
Boorlor məna atasına,
Salamdaşыр aluuda.

Toodoj tolqun qajrat menen,
Qajra ellne baruuda.

Men da emese şattanışa,
br eşigın acamın.
Lenin tiryy көryngөndөj
Oj tenizge watamın.
Çaş waladaj syjynөmyн.
Çañь eskerme çazamın:

Tolqunundaj denizdin,
Taşqındaşqan aqıly.
Asmanda ajdaj nurdanoşan,
Eldin uluu waatıry.

Kyreş otun aralap,
Basыр kelgen turbaıjы.
Kөk melçigen aşuudan,
Aşыр kelgen turbaıjы.

Qarap көrcy atanь!
Qajratı qurc albarstaj.
Qajnap duşman kelse da,
Qaloşan emes qarmaşpaj.
Mensingender teñ kelөj.
Esten tanыр, aldastaj—
Men oşonu көrgөndө
Turamь qalem sajratpaj?!

Kөzge sajsa көryngys,
Temsiletken tyndөrdy,

Sbjrbr taştap ystynen,
Elge kyndy kim berdi?

Tittiretken kim qylbmdy,
Çoo yräjyn ucupur?
Qacan el mındaj çyrqady,
Baqtı—brısqa tuşuqur?

Oşol Lenin mınakej,
Kylımsyrer, qol sunat.
Kyndy qarmap qoluna,
Eli menen olturat.

Oqtoj, ottoj söz menen,
Sbrın acqan çyrəktyñ.
„Emne qıluu kerek?“ dep,
Tuusun bergen kyreştyn—

Syjony İljic könyldyn,
Dajrası İljic ömyrdyn.
Ömyrdykkö çol acqan,
Taalaıj İljic elimdin.

Kyrkyrejt İljic ataşın,
Kırıp çatqan darijadaı.
Köterylşen kökөлöp,
Çete alıady Gımalaj.

Gyldenövy çer çyzy,
Senden aqıl surabaj,
Qaraşında çatqanşa,
Özynsyn kökte turojan aj-

Köryp-köryp kelatıp,
Ketti denem ot volup.
Ataşın basqan çolunan,
Qajrattandyñ, oqtolup.

Ölgön çetin körgönde,
Önym qactı mostojup.
Çaşır varıp olturdum,
Çyrök cirkin qozqolup.

Sylderyñ sizden ketse da,
Çyregyn çanat iş menen.
Tyndykkö ucup çol actıq,
Senden aloqan kyc menen.

Senden taalim aloqan er,
Qajratın bytyr qaloqan er.
Aqılman İosif Stalin,
Emki sizge kemenger.

Asmandan signal ellsiz,
Berip turat bul kynde.
Çyrqalduu elge çertbiz,
İjip turat bul kynde.
Çajnadı öner çaşardıq,
Lenin, Stalin kynynde.

Tyndykty eldin saatırbı,
Aloqan kezı uşul kez.
Amerikaşa ucuşup,
Baroqan kezı uşul kez.

Çer aldına elin saar,
Saloğan kezi uşul kez.
Byt dyjnölyk oktjaar,
Tuusun sajar kez çaqın,
Er Stalin paraddı,
Tozur alar kez çaqın.

Ala-Too, Tjanşandardın,
Çajlar emi en sonun,
„Lenin“ der wjik ırdaçam,
Balдар degi en sonun.

Өзүн берген вақтөнь,
Tooloroço cactı Stalin.
Toodoçu bizdej elderdin,
Serlerin çazdı Stalin.

Qalqıwız byt askerwız,
Keç SSSR çerinde.
Çolundaçı marşaldar,
Çoo beti, çerдин сегінде.

Partijaı boldu ataıwız,
Stalin tereñ deñizdej.
Eercitip sizdi keletat,
„Lenin“ çoq“ degiznej.

Quijulanoğan qara neet,
Çolsundar ketken wölynyp,
Elge qastıq qıloğanı,
Qıjrap çatır, kömylyp.

Dale bizge ırqırajt,
Quturoğandır asılyp.
Dowuşu cıqsa Klimdin,
Çaldıraşat, çazınyp.

Kyğeş sajnı kycögen,
Artında waatır el turat.
Asman—çerdi waçıntıqan,
Boşevik degen şer turat.

Çyrektyñ öcres çalıny,
Өзүнө берген антывız.
Çolundan tajıuu biz emes,
Biz Lenindin qalqıwız.

Emgegiñdi oqusam,
Elestejsin bir өзүн.
Ar ubaq erkin çol calıp,
Iri aldında çyğesyn.

Milton çaldap, daoı ele,
Bizdi waştap, wasarsın.
Doorlor menen çadınyp,
Qajradan qaarman çaşarsın.

Өвонсу даоı kycөтүр,
Oştontup salar öвонун.
bıçılar ırın cuburtup,
Çomoqcu ajtar çomoqun.

Çer beti, eldin çyğey,
Çomoqtolup çanıbrar.

„KIM“ belgisin şattanar,
Bardıq çastar taştınar.

Өзүндөн qalojan qızıl tuu,
Byt dyjnөгө sajbıar.
Bolşeviktın nılsulu,
Ovonun tanşır qajbrar.

Өзүндү turar saqıbnar,
Balavızdın valası.
Elderdin sıraqıjt esinen,
Uluu Lenin nıvası.

(6—8-X 37-ç, Moskva—Çkalov.)

STALINDI KÖRGÖNDÖ

(Sestije kynderyne taatırlenip)

Moskva qandaj, ır menen,
Termelgen da calqıojan.
Tan atqandan, kyn vata,
Emgek nuru valqıojan.

Moskva qandaj, ırıja-ene,
ırıs — taalaj çıgı.
Tap uulunun torolup,
Talrınuucu beşigi.

Bul Moskvada şapaar teep,
Biz da ırdadıq, cardadıq.
Eldin şadı — erik, ovon,
Asmandadı ajlanır...

Ala-Тоодоj nurlanır,
Attı dostor mına tan.
Tan nuruna aralaş,
Men da çөнөр varatam.

Тоодоj yjler radıodon,
El ovonun tındaşat.
Elge ırge qıvanır,
Mına Moskva ırdaşat.
Çyrekteşter, qandaştar,
Lenin tuusun ırıjaşat.

Çyregynə syjynyc tolojon.
Çaş çolooçu ыр çazat...

Tili tyrkyn, dili air,
Bulbuldaj kyy sajratör,
Kyusy menen Moskvağa,
Elder keldi çajnaşыр.

Radio — zuuldap,
Ukrainca kyy tartsa,
Qara altynyn çajnatör,
Bermet danь eşelon,
Staxanov başında,
Kökkө qalqыр dөңsөө Don.
Cek aranyn cepteri.

Cette çatqan ceksiz çon —
Kөz aldına elestep,
Ukrain el kelet,
Çooduraşыр ыrdaşыр,
Çerdin çyzy termelet.
Qalqыр Moskva ystyndө,
Boordoştor yn beret.

Radio — çyrektes,
Kavkaz kyysyn tartqanda,
Kөcyp cыqat elestep,
Elerus, Kazach asmanoğa,
Asmauda ucu çyrgөnsyjt.
Marşal mincyu attar da.
Qыrsaar tartыр kelgensyjt,
Kavkazda er çaştarda...

Radio — çyrektes,
Өzbekce kyy ojnoso,
Aq altynyn terişip,
Amu darija vojloşo;
Çыqal daamь çyzymdөj,
Mөltyrөгөн qөzdarь.
Sыр darlja өзөndөj,
Kyrkyrөp er çaştarь —
Şajыр өзбек elderi,
Asmanında Moskvanyn,
Alban-alban kyreşte,
Тааныşышат өздөрүн.
Qajsь eldin uqsam ovonun,
Kөz aldında oşol el,
Kөcyp kellip turojansyjt,
Kөrky cыqqan tuuqan çer.

Radio — çyrektes,
Qazaqca kyy tartqanda,
Sарь arqanyn sozmo ovon,
Sөzыр cыqat asmanoğa,
Qaraqandy — Qarsaqşaj,
Qara altynoğa kendi көr.
Qadimden ajqyn *Çez qazqan,*
Qubulçuqan çerdі көr.
Bygyn sajma kijingen,
Keceegi sur cөldy көr.
Çerlerinin suluusu,
Balqaş, Zajsan kөldy көr.
Ajnattuu etken azamat,

Qazaqstan ardı көr.

Библиотека научная
ИМБЛИОТЕНА
Академия наук Киргизской ССР

1473
10059

Ovonu kəkty çaqırtqan,
Ardaqtuu qazaq eldi kər.
Çaşarqan *Çaməbl* qarəja —
Çaş qazaqqa demdi kər,
Boordoş Moskva şaarında,
Asmandap aygyn keldi kər.

Radio — çyrekətəş,
Qbrəbzca kuy ojnoso,
Elester erğıjt asmanəja,
Erkin aqbn ojləso;

Xan-Tangri, Tjan-Şan,
Catqal, Alaj—taluasə,
Qəzəl-Qəja—Bəşq-Kəl,
Qəblmdaj kelgen „Manasə“
Qəzəl cekte torolup,
Telcigen qbrəbz valasə,
Kəlsərsip çatqan kenge vaj,
Kenen Cyjdyn talaasə.

Tuqavadaj tyrləry,
Tyr kljingen cəldəry,
Bəşq-Kəl, Son-Kəl, Catırkəl—
Catırəjan kəldəry.
Ala-Toonun qojnunda,
Altın-kymuş kenderi,
Aq altın menen qara altın,
Asman toodo çerleri.
Asman toodon atıləjan,
Aıjtne Narın darija.

Asmandap ərđap turojansəjt,
Toqtoqul aqbn qarəja.
Tərt tylygy kəz çetpəj,
Təldəp çatqan maldə kər.
Dən ajdoodon qbr volup,
Qəzəldanəjan dandə kər.

Cardəjan Qbrəbz çerinen,
Cəbrəp çatqan qanttə kər,
Aq saqalbn çajqaltqan —
Alapajev qarttə kər.

Cəbrəştan çoosun mojsəoəjo,
Too erkesi — vaatərdə,
Qomuzu çbrəjal çarçəsbə,
Alımqul, Qulbəq aqbnđ —

Çyrek Moskva ystynən,
Qəjaldansən kərəsyn,
Tyk ketirəej esindən —
Tuşəndəbətən elesin.

Qəjal emes quraular,
Moskva vaqbt əzəny.
Əz tilinde ərđəjan,
Uluttardən mekeni.

Moskvada ovon, Moskvada ər,
Mın — san eldin ərğarə,
Moskvadaşə çbrəjal — kərk,
Million çyrek sərlarə.

San uluttu ыrdatqan,
San ulutqa kyy tartqan,
Balasыndaj bepelep,
Baarыbызды ыbrојatqan...
(Өz qolunan өrcysyp,
Çajnar сыqqan arыstan).
Çyrektyн syigen vaатыр,
Ata Stalin — daанышman...

brduu Moskva ыaarыnda,
Çyregynde өlkөnyн,
Keksөp çyryp bir kezde,
Stalindi көrgөmyn.

Өzymө-өzym işenbeј,
Çaş valadaј quваныр.
Çalыn menen dem aldыm,
Çyrekten ыр сыoјarыр...

Murutunan сымьыр,
Kыndeј çarқыp, kylgөny.
Milliondordun çeñišin,
Quваныс menen syigeny.

Qadыrese, qalыaet,
Aqыл — oјdun keni eken,
Taalaјына elderdin,
Tuulup qaloјan er eken...

Çer çyzyne nur sacqan,
Elektrik şamь eker.

Too—talaaоја көrk bergen,
Toodon atqan тап eken.
Alsыraoјan çyrekke,
Uluu doktor qan bergen.
Solup çatqan qarырqa,
Sen Stalin çan bergen.

Baarыbызды saјratыр,
Yndy bergen Stalin.
Тап qalarыbç çajnatыр.
Gyldy bergen Stalin.
Taşqыndaoјan dartјadaј,
Kyyny bergen Stalin.
Ecen qыlym el samap,
Kytken erden Stalin.

Qajda çyrsөп qalqыndып,
Quvatь sen Stalin.
Qajratqa kenc, çyrektyн,
Quваныс sen Stalin.

Sendegi aqыл — toolordon
Aoјыр çatqan dariјadaј,
Al dariјadan suu icse,
Kimder turat saјrawaj?!
Tereңdięti көz çetkis,
Calқыp çatqan dentzdej,
Caalыqqan çan qol sunat,
Quvat wajlap, seni izdej.
Asmanыnda elderdin,
Çarқыoјan aj bir өзyn,

Kyndyzynde kylyndep,
Kynden nijik cyresyn.

Adamzattın ardaqtuu,
Cyregynen çaralçan,
Ata degi, ec cəpəjt,
El taqıdırb sanaandan...

Bul Moskvadan alısqı,
Ala-Tooıqo ketsemda.
Ata kəcpəjt kənyldən,
Kektən arı ətsemda...

Ojlop kərcy zamandaş,
Ata ardaşım çanında.
Mañdaşında turat qo,
Majdandaşıb çaqında.

Toonu uratıp, taş vuzup,
Altın qazıp çatqanda,
Baatırlardıñ qajratı,
Şań bergende asmança —
Kende birge *Stalin*.

Paroxoddor kypıldep,
Qarşı — terşi çapqanda,
Beles-beldej tolqundan,
Toqtoo bersej aşqanda —
Kəldə birge *Stalin*.

Asmandaşan toolordo,
Kəlxoz malın çajoşanda,

Sajrandaşan erkin el,
Çaşıl tərge barqanda —
Tərde birge *Stalin*.

Qırdaj qızıl dandardı,
Kıçyrməndər alqanda —
Aq altındı çajnatıp,
Favrikaşa barqanda —
Elge birge *Stalin*.

Aeroplan, dirzavil,
Asman menen sızqanda,
Ujuldardıñ ystynen,
Azamattar ucqanda —
Anda birge *Stalin*.

Million çaştar ətərdyn,
Bulaşqına çanoşanda,
Çaşıldanıp, qılıqıldap,
Çerdi çaptap alqanda —
Şanda birge *Stalin*.

Men-mensigen toolordo,
Melmildegən talaada,
Tymen qızıl şumqarlar,
Turoşanda cek arada —
Cekte qoşo *Stalin*.

Qıjıncılyq tyşse eger.
Baatır senin başqına,
Dit vaşqıp çan baralıqaj,
Turoşan kezde qaşqına —
Çetken oşol *Stalin*.

Elin ucyn illekti,
Tyrynesyn Stalin.
El çbrojaalda, sen çbrojar,
Syjynesyn Stalin.

Kommunizm baatır —
Kyreştesyn Stalin.
Çoo netinde çyrsek da,
Çyrektesyn Stalin...

(1938-çyl, janvar Moshwa)

ULUU DEPUTATQA!

Mindep baldar tuulojandaj çañdan,
Köcür mında kelgen endyy okean.
Kylyk çbör, şumqar ucup ajlanır,
br cuburup çerden daş, asmandan.
Bygyn çbroşyz syjynyc menen yn salat,
Ala-Toonun ırın tñşa çalır aalam.

Darijalarda taşqın menen aşıştı,
Keldör daş kylyndöşür alıştı.
Bulbul, torşoj, çaqçbajlar çubanır,
Qubulçutur tyrdör ovon salıştı.
Qomuz kyusy, aeroplan dovuşu,
Asman çerde, çañırçatır çazıştı.

Otoş ısq bygyn çbroşyz denesi,
Aldejlegen atası da enesi.
Çyrek ucı Ala-Toonu ajlanır,
Sen mñca emne çalındadıñ deşecil
Qarası elim, Ala-Toonun asqasın,
Asmanında Stalindın elesi.

Tjan-Şandan, bısq-Keldöş çerimden,
Baqtası artqan baatır çbroşyz elimden.
Millondordun çyregynyn çalının,
Çalırıtatır, ot kygyzdyñ deminden.
Mejkin tyske doşuş berip, qol sundun,
Coş-Alajdaj, kenen Cyjdeş kerilgen.

Ata Stalin җаңың бирге ел менен,
Ata Stalin җаңың бирге ел менен.
Кеменгердин кеменгери өзүңсүн,
Elder еңсеп есен җылым дегдеген.
Җер җызынын кыны болду өлкөңүз,
Мандажына ыткен сендеј ер менен.

Anan қантир қубанбасын Тјан-Ған,
Қар қасанқы қатқан серді сьојарсан.
Дарјасына җыроқал менен таалајдын,
Җер җызынын меенеткектн суојарсан,
Елін қантир җаңын senden ајасын,
Erler җенсе сен да бирге қубансан.

Emi җыроқыз таалај нурун қараңар,
Ыткен кезі җік шілінсеј җараңар.
El atasы senden өкыл болоңону,
Өз араңда җыроғыне баравар.
Ec убақта Stalinden ајрылбајт,
Toolor, суулар, мelmілдеген талаалар.

Tөлдөп җатыр тооҗо батрај малбыз,
Kөlkyp җатыр, көл дарјаларбыз.
Ellm бизді җыроқал менен җалқытқан,
Ata Stalin, өмырге атқан таңбыз.
Ala-Toodon алда қайда турсаңда,
Seni менен бирге биздін җаңыбыз.
Җаңы бирге, җаңы бирге җыроқыздан,
Aјтам salam, ата қавыл алыңыз.

STALINDIK KONSTITUTSIJA ҖӨНЫНДӨ SӨZ

(Sulajman Statskijden)

Qарыҗырлар uluoңan,
Toqoјdu biz ыlcы elek.
Tolqunundaj denizdin,
Qorqunuc esteј җыrcы elek.

Өмырде ыт қул болоңон,
Өмыры ыт муң болоңон.
Ғордуу adam ал кынде,
Qajdan бақты ојлоноңон?

Taq on тооқуз җыл болду,
Qарыҗыр тағ қарқань,
Җердін җызы нурдандь,
Gылдеп таалај бақтарь.

Авијтр, сьандық туuloңan,
Җағасын биздін өлкөңүз.
Өлкөңын җазоңан қанатон,
Stalin җолдоғ көрkyбыз.

Uluu көсем биздерді,
Alыр сьықты asmanoја.
Өмыр қайра җағарды,
Җылдызын nur җацқанда.

Өлкөсүнө чыга алдын,
Күндөн чарык nur чачкан.
Qara bulut, mөndyry,
Qoşo ketip muң qacqan.
Urmat menen çыlmajыр,
Aqыл бердін дааныşman.

Aqыл бердін bizderge,
Çalın berдін bizderge,
Taalajoja eşik mijzamьn,
Nurun cacat elderge.

Mөndan egin baş alat,
Mөndan alma başa alat.
Bul mijzamdан aq neetter.
Cekslz çencyy kyc alat.

Mijzam—tolojon çaryk kyn,
br menen da, nur menen.
Өmyr çazdaj gyldөгөн.
Bul mekende el menen.

Çer çyzynde kedejдин,
Mиң çыldaşan ojlорun,
Orundatыр sen mijzam,
Ataбыздaj qoldodun.

5/VI 1938-çыл

KOMPARTIJAQJA

Kyrkyгөр Naгын darijadaj,
Taşqьndap, men da aqamьn.
Toolordun icin savьttar,
Taşыр sajrар varamьn.

Kompartija syjөөj,
Taşqьnduu bolbos aqьmьm,
Qubattь өзүң berbesen,
Kөrynsyn qajdan çalьnьm?!

Ujulоjup, ergip çөnejmyn,
Toodon soqqon şamaldaj,
Baqtьluu qьroьz elimdin
Sьrlarьn көpkө qabardaj.

Çol çaqalaj çoq volot,
Qujundar qatar varalvaj,
Sensin uluu mylyşkөр,
Men bir ucqan çaқalmaj.

Parovozdoj зьrқьrap,
Samoljottoj arқьrap,
Xan-Tangri, Tjan-Şandarda,
Qalқьp ucsam çarқьrap —

Sьzojanda sensin qajratьm,
Ucqanda sensin qanatьm.

Beatır, qıraan ыркыtsyn
Berelegen balasın!

Baqtı—taalaj ornodu,
Qajrattuu elim qırqıyza.
Elimdin bolup erkesi,
Çetkim kelet çıldıyza.

Mende qajrat, mende kyc,
Uc de, ucup cıdamın.
Asmandada elimc,
Qubultup ыrdap turamın.

Konylymdy mınca tolqutqan,
Kompartija—atavız,
Sen dem berip, aldejler,
Biz sajraşır çatavız.

Bulsuldun tili cıqqan caq,
Ovolop şumqar ucqan caq.
Baqtıluu bizdin Ala-Too,
Memesy çajnar, ijgen şaq.

Bolşevik nar—baqtım nar,
Ojdoquma çete alam.
Çel, quş, nulut çarışsa,
Aldıya ucup ete alam.

Bolşevik nar, erkim nar,
Balqır, sajrap vere alam.
Elimdin bolup çarçısı,
Teñdeşsiz toodo çyre alam.

Qırqıyızında kəkeler,
Kompartija volqonoqo,
Tınqıuc sjezd çyrekke,
Tolqundarın tolqondo,—

Mına yn salır ыrdajmın,
Teaem kəkke çetti—dep
Qırucımun elim, erdenem,
Saqtooqo qızıl cektı—dep.

Ala-Tooqo Stalin,
Sojuz tuusun sajıd—dep.
Ala-Tooluq qırqıyız el,
Qulacın keç çajıd—dep.

Kəkşegenge qol çetip,
Ojdoqudaj qandı—dep,
Bolşevigtı qırqıyızdın,
Qıjın mildet aldı—dep,
Baqtıya vatır, syjynem,
Et çyrogym elçirep.

9/VI 37-ç.

KREMLDEGI ÇBLDBZQJA

Çıldız sensin nuruna,
Maazıratqan alaamda
Eldin körky özynde,
Elestetken taalajdın.

Çalın menen çandırojan,
Uluc Lenin ataamız.
Çıldız seni qarasaq,
Keldaj ojaq batamız.

Kök denizin körsötpej,
Bulut meken qılojanda,
Qaqlıqtı tytötken
Qan kyjgen şum zamanda —

Xan-Tangrige cıqsada,
Könyldy muñ basqandan.
Oktjabr tañ atqanca,
Körynbedyn asmandan.

Muz denizge çyrsek da,
Sen Moskvadan çarçırar,
Emi nuruñ cacqanda,
Çalqır turat car tarap.

Çıldızımız çoldoştur,
Çanır turat mañdajda.
Oştondurup ırdooja,
Ovon bizdin tañdajda.

(13/II 38-ç, Moskva)

ULUU İSPAN ELİNE

Körky gyldej acılojan,
Muñu ömyrdyk çazılojan,
Çırojal menen çaşarajan,
Tuuojan sovet standan:
Batış qıtaj ceginde,
Tjan Şandan, Alajdan,
Boordoştıq salamın:
Baatırlaraja kytken tan.

Qorsuldaqan döbetter,
Qandı suudaj tökse da,
Asmanınan Madrıddin,
Uu, darınnı sepse da,
Eldi azat qılbasqa,
Kyn-tyn deniz köcse da,
Çenış tuusun asmanaja.
Kötoryde İspanija!

Köz körgys, qulaq ıqqustaj,
Batış cete çerl bar.
Dolores, Xoze—Diasdaj.
Dañqı aşqan tymen çerl bar.
Aalamda dalaj suqtantqan,
Aqıldın altın kenl bar.
İspandıq baatır elderdi,
It faşis qantıp çene alar?!

Qan kecişip qarmaşpaj,
Rossiye qacan tañ atı?
Ajdaşanoşa çyrgönde,
Zulumdar qajdan çbroşattı?
Qorduqqa baş batqan el,
Baş tartıp çoodon turmaqrb?
Ömyrdyk çentp alsasa,
Kim beret elge urmattı?
Baatır el İspanijada,
Bel sajlap tanoşa çol tarttı ..

Tögyldy oşo kolkyp qan,
Ört qaptaşan majdanda...
Mert boldu oşo ecen çan,
Betme netke baroşanda.
Öbektögen qarış,
Emgektegen baldarda—
Naalat ajtıp çyqarar,
Çan berdi çajşız sajlarda...

Faşister çetken qıştaqta,
Altındın toosun uratır,
Altındaj nurduu çerlerdin,
Örttedy barışın quuratır,
Qoroşonom degen dıjqandın,
Qanın icti sulatır,
Çalır çurt başın keterdı,
Çyregynde muşu acır...

İspanıyq boorlor taq bygyn,
Asmanda, çerde alışqan
Qacırıp kirgen faşistin,
Qara qanın açırzoşan.

Çeniştin uluu acırşın,
Oktjaarden tabışqan.
Kyrkyrej ber kyc çajnar,
Ömyrdykke çener tan...

Çeç tuuşandar batırbaq,
Çoolor qacırın batırar,
Tınc alsın elin voj çazır.
Kylkysy çoşır şatırar!
Tuuş menen qoşo baratat,
Tandın nuru çacırar.

Az mezigilde Madrid,
Kecen qajra çanırar.
Tıwolykke qızıl tuu,
Asmanında sajlılar.
Çomoqtolup erlerin,
Çer çyzın taanılar.
Tutqunoşa ketken uuldarın,
Tuuşan çerin saqınar,
Baqtının bolup sajası,
Köjköler qajra barınar!

Şattuu elden ırdaşın,
Belsengen boordoş elderge,
Quttuqtacu daşız biz,
Qızıl tuular çengende.
Al çerde ovon salarız.
Öz kezegı kelgende,
Çazarız ecen poema.
Atajı ajqın çerlerge!

29/IV 37-çıl. (Frunze).

EL UULUNA

II

Qas kony.. Caltqalannu kony amantia.
Caltqatap gortl kony qat mastantia.
Bokunoz konyvok kony kony mastan.
Bokunoz kony mastan kony mastantia.

Emintej emintortl kony mastan?
Bn qacan el mastan tan mastan?
Qacan astin gortl kony mastan.
Mastantia astin kony mastan astin.

.. Qonqatap astin qacan astin mastan.
Qonqatap qacan mastan mastan mastan.
Zarqatap mastan mastan mastan mastan.
Mastantia mastan mastan mastan mastan.

Al kony qacan kony mastan kony mastan?
Qonqatap mastan mastan mastan mastan.
Qonqatap mastan mastan mastan mastan.
Sen astin mastan mastan mastan mastan?

Yekyn qal.. Esintedir qacan mastan.
Qonqatap qacan mastan mastan mastan.
Qonqatap mastan mastan mastan mastan.
Mastan mastan mastan mastan mastan.
Qonqatap mastan mastan mastan mastan.

Zoolordon kék çalama muzdu bastan.
Ezelki kyjyt icten ketpegen son.
Önөkter өз çerine qajra tarttan...

Ojnodu çyregynde qajrattuu qan.
Too-taşta jarabanda çyqraj bir çan.
El uulu, çerge çettin, kony kony,
Kyjgenyn özündejge çyqalduu çam.

Sen maqra uşundaj bir ajradan —
Talyqraj men da eskerme çazmadan.
Ötken mun, bul kyndeky çyqaldard,
Ajtan, çy oqorqoj taştadan?

Syrlasa fermene da kelgende men.
Qojlorqo çan ymөkty buqan elen.
Koryndyn өз atandaj qazmatandan,
Çyregymde saqra urmat saqtap kelem.

Qozunu өз balandaj kyn-tyн saqtan,
Erikpej emgek menen saqtan actan.
Çazanda kyngөj-teskej qoj teldettyn.
Sen degi qamqorductan qacan qactan?!

Qaraqç qonqunada qançar qatqan,
Toorup al adylarda buqur çatqan.
Turqanda el saqçan mal cetinde,
Boldu oq andajlardan taş talqan.

II

Ötken çyl, daqç kordym çazmadan.
Temirdej qajrattuusun... qalqamyn tan.

Təşündə ottoj çanəp Lenin orden,
Sende ыгъс, too icinde sende eml şan!

Çaşarəp qarəjavəz ordengenstə,
Atavəz Stalinge qol bergensin.
Çyrəktə çanə qandar vijlegende,
Baqtəyə valqəp turojan vaatər sensin.

Stalinden toodoj qajrat-qusat aldən,
Çajqaltəp saqləndə tooqo vardən.
Maləqə da, çerge, elge da eeligindi,
Sezdin da əlzidin kyngə maaşərqandən.

Ala too, çərojal menen asmandadən.
Moskvaqə vırge çanən, vırge çanən.
Stalin nur, Stalin çyrək, Stalin kyn, —
Aq saqal anan qantip çaşarvasən?!...

III

Çer çəşləqə vələnyr, gyl acqanda,
Emgek nurun tooloruna cacqanda.
Çərojal doordun, erkesi da suluusu,
Qarəja Cuj, kəjkəlyr çaj acqanda —

Barvadəməv fərməne men qarəja,
Qubavəc menen kəz çaptərdəm çajəna.
Ajləvəzdən emgeginin vaatərv,
Erdik sende, kim varvasən çanəna.

Yıyq qandaj; patifonun şajraojan,
Elektordun altən nuru çajnaojan.
Telefonun ajbl sərən tənşajt da,
Taləqpastan ajtat saqə qajradan.

Çanə saraj aq sarəjə voluptur,
Aj tıjgendej qubulçuqan əjlanaq.
Qarəja çavan elindin tel uulusun,
Sen əkyly saqə işenet tymən çan.

Çerin vəlso asmandaojan Ala too,
Çan çoldoşun cecənəlz radio.
Əz yjyndə Stalindi uqasən,
Ej qarəja, volda əlzidin taalaj əqol

Çar-çəş uulun, mənəjdəmə çəldəzən,
(Bul zamanda taalajluu çəş çərojəvəm).
Doktor vəlup çanə keldi dəp uqam.
Qarəndaşəm; erkətəjən vır qəzən.

Sendej çavan əmyr şerik əjalən.
Baldarəndən ənəkəsin qarəoşən.
Ojun tenin, səz vərmettej tizilgen,
Cecən qarəja uşul vəlcu zamanən.

Too kəcyryp, toluqandəjan yynə,
„Stalin“ dəp ovon saləjan kyngə.
Sənin uulun, sənin qəzən eməspri.
Yyn acqan əlzidin çanə dyjə.

Çəmoqtolojan Coq Alajdən talaasə,
Asman dosu Tjan-Şandən arasə.
Altən toovuz; Qəzəl-Qəja, Sylykty,
Çer suluusu, bəvəq-Kəldyn salaasə;

İşəndi əqə qarəja saqə çyrəgym,
Eskərərsin əldin kimdi syjəryn.

Tuşynda da köz aldõña elestep,
Ojlonorsun taalaıluu erdin tılegin.

IV

Çaşyl wagon erten çenêr çaqõnda,
Bizdin êkyl; mña keldi qarõja.
Çyrek syjgên waatõrlardõn waatõrõ.
Ala-Tooluq azamattõn waarõ da —

Ej, çoldoştõr, uzatõşar uwaqõm,
Qarõja özyn Stalinge ajt, surarõm:
Stalindi „çyregym“ dep ırdaşat,
Çer soorusu asman toolor turaqõm.

„Kyn çyõrõşta qırõqyz uulun senin“ de,
„Çaşajõbz — de-atz wolşevik ceginde“.
Uq qarõja atcandarca salam ajt,
Uluu marşal Voroşilov Klimge.

Eldin uulu; qarõja senin ataõrõn,
El uuluna tolqun sãrõm cacamõn.
Ala-Tooloo syjyncymdy, waqtõmdõ,
Çalõn menen çyregymê çazamõn.

(II/XII-aj 27-çyl. Frunze)

A. M. GORKIJGE.

(Yzyndy)

Bir tuuõjandaj çap — çaqõn,
Çyregymê ırõlarõn,
Çalõn menen sajradõn
Çan dostundun sãrlarõn.

Tolqundan tolqun keteryp,
Toolordo ıctun sabalap.
Ar bir sezyn atqan oq,
Çoo çyregyn çaralap.

Aqõlman bulbul sendegi oj,
Aq mêngylyy zoolordoj —
Asmandap calqõjt, kerktenet,
Çajqõ çaşyl toolordoj.

El degen çyõraal çajloosu,
El — sensin çaldõz kektõgy.
Adamdõn ẽles solumu,
Bul çaldõzõja çetkeni.

Aq saqalõn çajqaltqan,
El atasõ qarõja,
Baj cecektej gyl acqan,
Başõldap kyjgên balada —

Çol tartsa çabın aralap,
Çyrektegy aqblb —
Qan majdandb qarasa,
Kyreštöky baatbrb —
Talbas şumqar ataabz,
Tekesry nolot temirdej.
Asmandap soşur br irdaj,
Ala-Toonun çelindej.

Ala-Toodoj calqalap,
Ceginiz bijik nul kynde.
Ucqañ quş menen çarşşbr,
Ataabz kylyk nul kynde.

Qamandb cekten qajsacu,
Baatbrlar nızdın elderde.
brlarb — aqqan darijadaj,
Aqñdar nızdın elderde.

Qancaıbq cacam dese zaar,
Qara caar çbandar,
Qñzıl cekte turñajñb,
Qañlandaj nızdın qñraandar:

Lenindın uluu najraşñb.
Aalamdın kerkı emespi
Ataabz tujoşun Stalin,
Adamdın kerkı emespi.

Asmandb, çerdi qurcadb,
Lenin, Stalin ojloru.
Ala-Too, Altaj, Elañustar.
Lenince oj ojloru.

Lenindın oju nızderge,
Baqtñbñzoja okean.
Okeandb aalamda.
Soolto alat qaj duşman.

Çarqñrap ajdaj keryngen,
Aq tujoşunu qolunda,
Ar qaçan asman toolordun
Aqıñman Gorkıj ojunda.

20/III-38-çbl.

ÇOLDOŞQO SBR

(Diplomatstja)

Elde çeniş,
Çerde kerk,
Çbroqal — ojun.
Dyrkyröp.
Bijlik nizde,
Erdik bizde,
Biz emej —
Kim syjynmek?

Şajloo —
Eldin tilegt
Eldik —
Erdin çyregy.
Baatrlardın,
Baatrın,
Aqılmandın,
Artıqın,
Baalap elim —
Ardaqtap,
Şeksiz oqo — ee. syjery!

Taalajluu el,
Sen ycyn,
Şaqta bulaul,
Min tyryn,

Şajrasıncı —
Boju erij
Byt çer çyzy,
Bir nilsin!

Kimge şajloo?
Bileniz.

Ensep,
Syjynyp çyresyz.
Eldin uulun,
Erik qızın.
Konylge —
Erkin tyjesyz.
Çyrektyn,
Öz ökylyn.
Ötkere da allesiz.

Çoonu ojrondoor —
Baatırdı,
El emyryn,
Çan çajın,
Saqtaj silgen —
Asıldı,
Sotsializm dyjnesynde,
Tilt cöqqan —
Aqındı,
El uulunan —
Azırbı;

Al aq neet —
Azamat.
Çyrekke da —
Çazıldı.

Съгъм.

Ајтрај қалвајтмън.

бгъм —

Съгъм, тапвајтмън.

Kommunistten,

Bilgem men!

Ec şertimden —

Ҷанвајтмън.

Senda

Ojloorsun.

Men, øzym —

El tutqasъ,

Ҷер шапъ,

Ҷер җузуне:

Erik тапъ,

Eldin —

Uluu arъstanъ,

Ed ovolu —

бгъъъъъ;

Stalindî —

Ҷајлајтмън!

3/XII 1937-жол, *Frunze*.

ҶЫРӨК SEZET

El degen kel —

Oj çetpesteј calqъoqan.

El øzy nur.

Ҷер җајнаоqан вајқъоqан.

Kim azamat.

Kim arъstan økeni.

Aјdaj çarъq —

Elim ycyn evaqtan.

El çyregy —

Sezdi erdin erlerin.

Kimder daјøm,

Kyreşte qol bergenin.

Bolşeviktik vaatъrlardъ qaalaşa.

Qajnaoqan көр.

Sozolonttu yndøryn.

El quвqasъ,

Taşqъndadъ çajnadъ.

Øtty sonun —

Uluu şajloo majramъ.

Çyregynde —

Kimdi sezse „bizdik“ dep.

Al uuluna

Qol ketørdy, şajladъ.

Өз қолуна
Қаратқанды асмады,
Қарқанына,
Қартырағанды қаттарды,
Суудан нурду,
Тоодон kendi қаратқан,
Ақыл кент —
Асқан билімпаздарды,
Қайық үсін
Қан, қанын ажай,
Баатыр қырек —
Қооқо қарғы басқанды,
Қырағал өлке —
Бай бекегі, шаанисі,
Қадбраған —
Қаландыған қағанды,
Ленин — Сталин —
Аталардың қолунда,
Бір қайпалсај —
Тақай келе қатқанды —
Баатыр елдин,
Қырек, сыр тоқундап,
Оғтандурп —
Қығе салып тартқанды —
Емгек менен —
Қырықта көз аққанды,
Емгекпенен —
Бақты — таалай тапқанды;
Ақыл менен,
Тоону тақтай томқоруп
Бар мајданда —

Баатыр болуп қатқанды,
Ел өкылы —
Ел биліуі, бекеді,
Миллиондордун —
Қырықтағы кесемді,
Елім таанып,
Таққа-тамоға басқандай,
Қағ-қарсы,
Қарты қолун көтерді —
Адам затын,
Бақты туусу Сталинге.
Қалып емгекчил
Қан қырығы ішendi.

Бірдік, қырыс —
Елес билік ел үсін,
Таалай — басы,
Қырықмөңгер қери үсін,
Ер азамат,
Ар ұсақтында ел даяр,
Оғдоқусун —
Оғрундаты сен үсін.
Уилдар қенет
Алсан-алсан мајданда,
Өздері анық —
Миллиондордун қери үсін.

13/XII 1937-жыл, Фрунзе.

¹ Қолун көтерді „доғуштарын берді“ деген мааніде.

БААТЪРОЈА

Buurul tyn ökym syrgen cet denizde,
Muzdu da at mingendej mingen kezde.
Ala-Too, bsaq-Kely qbrqyz eldin,
Fedorov, tyşpegendyr sizdin eske.
Bir kezde tyşyndə da kərnəgen çer,
Elestejt mana yşyntyp emi kəzge.

Boloqonson asman-çer da, nızdın qoldo,
Okean cala çyrgen nızdın çoloqo...
Adamdn taalajb ycyn asmanoja ucqan,
Baatbrn qantip elin aləajt ojoqo?
Er çyrse kəl çajqaltb, çer ajlantb,
Elinn kənyly tolquur bul bir tojqo...

Fedorov, sen çyrgəndə muzda qalqbr,
Aqartb kymyş qbroo beln basb.
Baatbrdē aldejlegen qbrqyz eli.
„Uulum“ dep, çyrəgyne qojoqon çazb.
Mildett engezerdej mojnuna artqan,
Ala-Too, aq muz ujul qucaqtaşb.

Qar qatb, muzdar çəlb, şamal ulup,
Boroonda kyn-tyndəgen qulaq tunup.
Acam dep bir çaqb çer darbazasbn,
Qalqy ycyn qajran çanbn qurman qəlb.
Kezinde dalaj baatb çoqoldu ojo,
Ystyndə todoj muzdun qandarə ujup.

Balasb nızdın eldn er Fedorov,
Qojoqon çoq antse daqy bir ujuqup.
„Bir boordoş qbrqyz elim“ degen sozy,
Asmandap ala tooqo turdu uqulup.

Ajt çyrek, mənca emne syjynəsyn?
Kərsəin dep aləja umtulup kyjyğəsyn.
Bolsom dep Fedorovdaj el baatbr,
Bəbəgym, sen da əlek tyrynəsyn.
Tygejy tert baatbrdn, əkylyndy,
bras—oq, men da əllem kytyydəsyn...
Basa—dejm, el syjynəj klm syjynət,
Uulunun kəptən kytken kərsə kəzyn.
Ala-Too nurəja orolup turoqan kezde,
Fedorov sen daqy ensep keldin əzyn.
Qbjaloja tizgin berip kəz çaptərsam,
Bul kynny „Manas“ bolup kərynəsyn.
Çaəttap Ala-Toonun asmannda,
Talbrnəp aq şumqardaj ucqan kezin.

Çaşbloja çer kijinip kelgen çaz da,
Too-talaa erkindəp boj kergen çazda,
Maqtanəp Ala Toosuz turoqan kezde,
Tolqundap toluşsuqan çərojaal çaşqa—
Kele dep, baatb uul: quştaj ucup,
Kəz tīgip asman—toolor kytken çaqta.

Fedorov qanat qaqtbn Moskvadan,
Qajda dep, Pamir, Alaj, Coq Tjan-Şan,
Uzattbn nızdın çerge ilim kəcyn.
Mindəgen çəştar ycyn tanbrqanoqan.

Toolordo, dartjalarda çyroyal kyysyn,
Tartqan kez Qyrgyztan kezyn salsan.
Çaş bizde, çalyrttaçyan çalyñ bizde,
Özyñdeñ waatyr qylyp dajardasan.
Tolqunduu too çaştarь arasynan,
Qol qylyp men da saçya salamdaşam.

28/IV 1938-çyl. Frunze.

SONKƏL — ÇAJLOO

Qulpuçyan wajceceky welden ašyr,
Şuulaçyan qaraçajy, toonu wawyr,
Aralap, yjdej, toodoj taštardь da,
Çatışqan çyçyan çyktej qatarlaşyr;
Kelewiz biz çoloocu toodon tooçyo,
br ыrdap, sьr sьrleşyr, qumar çazyr...

* *

Toonu ker, çasaloçandaj qawat-qawat.
Qalqaçar coçularь kəkty qarap,
Zooçalyñ qucaçynda qaraçajlar,
Qoçqondoç qoldon ыçyr, usta qadap,
Mensingen Tjan-Şandьñ asmanьnda,
Qalqyldap, waatyr ыrkyt, qanat tarap,
Baldarь bul ыrkyttyn uçqu qanat,
Şuuldajt zoodon zooçyo çenyş samap.
Çwylçyr qaraçajlyu çyloçalardan.
Məlyrəp, çylt-çylt etip, wulaq açat.
Too ыrь tolyun wəlyp kəterylyə,
Sajrandap çan-çyryçyn çalyndanat.

* *

Sonkəlyge keldik çetip, kəpten kytken,
Tər çajloo — asman menen wəj tiryşken.
branь wəjoloçondoç qyly — çaşyl,
Kərkyn ker, kəñ tabijət wəjlyn ceçken.

Közyndy min çaqyltqan betegesi,
Qubulçujt qarasanda qajsı cetten.
Sonduçtan çomoqtolojon toonun eli:
Betege çerge çajojan kilem deşken.
Çajqaltır çaptorynyn kökylyn sılarp,
Sıpaa çel, erteli — kee toodon esken.

Kel eken, tır çaloosıo qalojan çatır.
Çajı-qıbı, ajlanasın sulut sasır.
Kek çalqaq męngyge oqşop suunun ęny.
Sarqırar, tolqundanır kövyk çacır.
Aq qarduu zoodon çıqqan qasqa suuqa.
Çarqırar, çarpın çazır, qucaqtaşır.
Qaptaojan qara taandaj qaz-ördökke,
Qajran kel çatat eken qojnun acır.
Bıurqanır, too şamalıs ısqırqanda,
Asmanoja çarçujt Sonkel aşır-taşır.
Ijrtlgen kel icinde araldaroja,
Qazdarı qarqıldaşat salapan sasır,
Sonkeldyn qaz, ördęgyn tymęndęgen,
Min çaldap tygete alas mergen atır.

Toosundaj sul Sonkeldyn çertı njik,
Bijik çer turojanoja oqşojt kökke tjij.
Ajlanır asman kölyn qurçap alojan,
Tolojon mal, top ilnesin, sansız kjjik,
Çajqalat, çasıdanat suluu çajloo,
Turojanon çaratılış çalqar — tjij.

Ay dajın çasıl çamqır bermet çacır,
Çandalap, moncaq męndyr aralaşır.

Çel'ojnop, çer qulpunup tyrlęnet da.
Toolorum toluq etet aq qar sasır.
Aq toonun asqasınan saatır mergen,
Ajlanat arqar menen qılçanı atır.
Uulaşqan usaj-çubaj kolhozçular,
Qızıqqa çajı-qıbı turat batır.
Ker mergen zoodon zooqo çamalasa,
Kijigi keede kiret kelge qacır.
Tumcuqur suu icinde elğęnden son
Sękterı kel ıojunda qalat çatır.
Tarp tolojon taq oşondoj sękterdı.
Talaanın tykylery qarmalaşır,
Qaraanın korse eger adamzattın
Qılandap qacır çenejt qırdan aşır.

Qarasan qunan qojdoj toodaqtar,
Toodaqtın tır çajloosu — keldyn çanı.
Aralaş ilaestinge ottop çyret,
Oj — toodo kolhozdoşqon eldin malı.
Bısqırır qarçıojajdan kelge qaraj,
Mal kędejıt kolhozcu eldin ulandar.
Kerilip kenen sajdan suu alşat,
Kerme qaş kelinderi, qız saldarı
Keldery tolqunoja oqşop keterylet,
Qızıl qız, aq kelindın avandar.
Çyrekty męqçır alcu çalı bolot,
Çer kezgen çoloocuqa salamdar.
Ezelden kelge, tooqo bir sytkędej,
Artıqça sul çajloonun adamdar...

Çyrcy çer, uşul Sonkel kęnyl acır.
Yjge oqşoş zooqalardan qıja sasır.

Tooloru ojno — qajma, qajal sajna,
Syrətke çaratılas qojqon tartıp.
İgeri er Manastın qerq corotu,
Ötkən çer, taş tuloşaaça qazan atıp.
Mandıoş aq qulanın taş mamısa.
Qajqalajı qap-qacanoş sarılda atıp...

Bee saap, mandaj solap, qulun sajlap,
Çajqaloğan setegeye çalqıns ajdap,
Kerilgen koltoz qaza, colpon közdyy,
Alınarğan ajdaj betten nuru çajnap.
Er çigiti ças qarındaş toluqşuğan,
Kerpet sul çajloodo közyn çajrap.
Emgekte ças sergisin, çan quransın,
Asmandap aqın dosum turcu sajrıp!

Kel çeeği sarala saz, qarala qaz,
Kel çeeği, çajal ala, ar dajım çaz.
Kel sojlöp, çalqı ajdağan, er cıvurtqan,
Toiqunduu too çigili bir qursaldaş,
Tañ ata suudan minip, çalqı çajıp,
brdasa mamındajca kim quransas?
(Egerde çalqınsının ır çaqsa,
brdaşıp senda birge, bir köñyl ac):

... Kölyzdyñ qılaas,
Qajqaloğan kenen saz,
Kel şaanısl emespi,
Qajqıp uca ördek, qaz.
Asmandaoş qazdarıb,
At mergenim, qumar çaz.

Kektən atın ilbesin,
Qantıp elm quransas.
Mingenin toonun tulparı,
Tulparlıu tıñc tura alsas

Oo mergenim, mergenim,
Orolmo tooşo barasın.
Orolmo toonun tekesin,
Ojnop atıp alasın.
Osolop cekke çaqındap,
Aşuuşa közyn salasın.

Oo mergenim, mergenim,
Adırmaq tooşo barasın.
Adırmaqın arqarın,
Andıp atıp alasın.
Aq qar nasqan cekterge,
Asmandan köz salarsın.

Men çalqıns çerdemin,
El tulparın baqamın,
El taalajlıu bolso dejm,
Menin daş talavım.
Mına menin tulparım,
Cıvatuuşa salamın.
Baatır minse çarajı — oı,
Baarın kelip qaraoşın:

Kökyly tal çisektej,
Kökömy köldö cyröktej.
Turpatın bir qarasan,
Tartıp qojqon syröttej,

Bar asmandap çənəse.
Baigeni alat syrətpəj.
Qaşqa tışl çarçbrap,
Qadimki qol kyrəktəj.
Atərlat asmanəja,
Qara varcən tylektəj.
Tyjylyp çənəjt toolordon,
Temindirip cydetpəj.
Ucup etət aşuudan,
Arqasınan syjetpəj.
Ojdoşuna çetkiret,
Orto çoldo tynətpəj.
Bizdin, sizdin tulpardə,
Baatər qarajt qəja etpəj...

Curqaoşanda asmandaj,
Quştu ucursaj vasqandaj.
Arqasınən tənctəşə,
Adam uqtap çatqandaj.
Azuularən qarasan
Aq volotton qaqqandaj.
Qulac çetkis qujrucu,
Quunu çəşja carqandaj.
Kəkyləgy kelışken,
Kəmkərsə qazan satqandaj.
Kyylənsə kək terektej,
Maməndə çulat çazoşanbaj.
Ojun saləp, vasqanə,
Oj, qumardə çazoşandaj:
Açıldap aır çənəse,
Arəşə — oq atqandaj.

Voroşilov aşıa imip.
Çooşo vara çatqandaj...

Çavaşə çalən tarajmən
Çylqəmdən təlyn sanajmən.
Qbraandar tulpar miner dep.
Qəzəl cektə qarajmən
Kerek volso vuudanəp,
Bulquntup vaşəp turamən.
Qoluna verem etkəyep,
Ardaqtuu Ceks aşıaşıa.

Qulundu vaşəp, qulpuntup.
Qojor çerdə silemin.
Boj vərnestəj bulqunoşan,
Vuudan qələp minemin.
Kerek volso vuudanəp,
Baatər aşıaj Budjonəj,
Budjonəj menin tuuoşanəp.
Budjonəjšja veremin.

Ojnotup qulun, tajəndə.
Keryyge çəşja çajamən.
Tujlasa çerdə tuurultqan,
Tulpar qələp vaşəpamən.
Qara vaşəl vetege,
Qandaj çajluu qaraoşən.
Tulpardə verem qoluna,
Baatərlərdən vaatərsə,
Baatərsə qajrat aqələ —
Voroşilov aşıanən!

Mylyşker salat şandanır,
Şumqardın sonun şumqarın.
Азыра қолдо бақамын,
Атымдын бақоо, тумақым.
(Ҷанымды ёроғал биледи,
Ўзбекты қалып қурқадын)
Men bir öçpös çaş çalyň.
Stalin ata minin — der.
Ўалқыбы уулун билсин — der,
Tulparдын аерем tulparын.

Zooqadaşy mergenim,
Uulasan buşy taarşyn.
Uaşy kelse sendaşy,
Qyzyl çekke bararşyn.
Kyrgyrep çooşo tıjyugə,
Kök tulparym alarşyn.
Çalpy elimdin malı uşul,
Çanındaj kögyp baqarşyn.

* *

broşaltır çajloo tulaşyn,
Zырылар тоодо çel çyret.
Tulparдын qujruq çaldarь.
Too çeline çeläirep.
Omuroo salsa buudanyň,
Ot çyregym elçirep.
Atymdy menin ar dajym,
El taalajy; er minet.
Er icinde qol başy,
Qoldun şany şer minet.

Voroşilov aşajдын,
Ajtqanındaj belgiler.
Sanap ajdajm tulpardы.
Şaşa kezek keldi dep!
Aq tulpardы ojnolup,
Asman toonun çeginde,
Atырылат çan çyrek.

Atadan qasar kelgende.
Qyzyl tuu qoldo çeläirep —
Aj sarala, aq tulpar,
Ajdыnduu qыроғыз el minet.
Aj tulparaşa qaralap,
Çaş çalқыбы bir çyret.
El kyjse, çanym, bir kyjet,
El kylse közym bir kylot.
Toolordo ыrdajm ырымды,
Tulparым bolsun min tylek.
Tulpar baqqan uulдарын,
Ata Stalin er syjet... —

— degende, qajran çigit, uquruq syjrep.
Turoşandaj Soňkel daşy qomuz kyylep.
Adamdaj qatar başqan tizilişip,
Qaqajşan qaraşajlar qoşo syjlep.
Qыроғыздын çektegi el ekendigin
Oşondo — oşy, sezdi nelem, cirkin çyrek.
Çajloobu, Soňkel adam qacucudaj,
Çajdarь, qalqym ёроғар çatuucu çaj.
Baarьdan baş — ajaşy köz çetpegen,
Kök çek, kenen qoqtu, kerilgen saj.

Maldarın ıyt qırqırdın çajsadaı,
 Bul çerge biri qalsaj batıucuda].
 Qalemi tolqun syjgen azamattar,
 Bir emes, toqson tyrlöp çazuucu çaj.

Qoş Sonköl, viz qajtarıız, sen qalasın.
 Qıbımdar, elinde özüñ ırdalasın.
 Özüñdy qurcar alqan saatır eldin,
 Maldar qantip sende çırqabasın!
 Çyrökte ölgenıymcö saqtar ketem.
 Sonköldün çırqıcsı, ırcı bir balasın.
 Çırqıcsı; özy sektin saatır ulu,
 Emese ırcı kımder ırdabasın?!

(I/VIII 38-çıl, Narın)

TOQTOQJULDU ESKERIP

I

Qajran ömyr çırırma ırcı.
 Çasqa barar ıolsocu.
 Qajran çandı qol menen,
 Çasap alar ıolsocu.

Toqtoqul

Qantip kelbejt ırdarın.
 Emki sonun ömyrdu.
 Taşqın çırqal dajrası,
 Tolqundattı könyıdy.

Ooz acsaq çoldoştor,
 ır vermettej tögyldı.
 Çer nur menen balqıdı,
 Çajnar çırqal köryndı.

Kelderde emi ajlanat,
 Kelsyp ucup ördök qaz.
 Kelgin quşun çajnatır,
 Qucaq çajdı suluu çaz.

Közyn salsam suqtanır.
 Bajcecektej ömyr ças.
 Çajnar çırqıtı gyldery,
 Mıñdaj çırqal tabılas.

Sajlar tolup suu aqtb,
Aj çaşınvaj, tañ attb.
Tañ qalarlıq bul turmuş,
Taş vocrunan gyl actb.
Tañda asmanoğa balıbdar,
Colron cıoııp nur cactb.
Aqsaqaldar, çastarda,
Çıroqal ırın ırdaştb.

Bızdı asmanoğa ucurup,
Berse Stalin qanattb;
Aş vışında ajlandıq,
Alaj, Aqsaj, Talastb.
Şumqarların Stalin,
Toloruna tarattb.

Çaş baladaı qıvanıp,
Çarqıp kılıp turamın.
Asman toonun vışında,
ırın menin quralım.
Bul quraldı kėtoryp,
Çooıo qarşv sunamın.

Öz kezegi kelgende,
Bir er suurat qılıcın,
Bir er atat pulemjot.
Bir er ajdajt samoljot.
Kezeginde bızdın ır,
Qarool qarap asmandan,
Samoljotqo tenelet.
Çooıo oq volup atılat,
Darv volup cacılat.

Uu tyfynge ajlanıp,
Qancıldardb qacbrat.
El qoroıooıo çenelet,
Asker volup şatırap...

Qbzıl cektin arstamb,
Azamattar qubattm.
Asman çerge çajılbp,
Çetilgen kez qanattm.
Elda vıgyn asmanda,
Menda vıgyn asmanda,
Mensingender qarastn,
Stalindın balastn.

Tomooosun vırkıttyn
Alıp turojan Stalin.
Özy kökke kėtoryp,
Salıp turojan Stalin.
Adam zatqa nur cıraq,
Çaııp turojan Stalin.
Qaqbraoıan celderge,
Köl toqtottu Stalin.
Oşol celdy çajloonun,
Terge oqşottu Stalin.
Çer çyzıne saıraoıan,
Bızdın eldin aqınb,
Stalindın qolunda,
Baatırlardın vaatırb.

Qalqıldıoıan qarblar,
Qajra çanı çasalıp,

Qatarında çaştardın,
Qalojan kezi çaşarır.

Avakeler bul kynde,
Qanat najlap çyrgy.
Tyste çyrgen elester,
Qolojo tijir tlegi.
Qarında, çaştında,
Ata Stalin tregi.

Bulsul Toqom etseda,
Atası ele termenin.
Azır qalojan sözyda,
Qalqam senin ermegin.

II

Bulsul elin Toqtoşul,
Bojdu eritip taşşojan.
Byrkyt elen ajlanır,
Asman toodo şaşşojan.
Qyrgan çyqqan çan elin,
Qalyñ qyryş qalqyñan.

ır darjasy aşıusu,
Eercip senin artıñan.
Seni bilbes çan varıñ,
Too elinde çalrıñan.

Oozuñdu acañ ır, çomoq,
Özy turcu tavıñır.
Ojnor qomuz qoluñda,
Sajrap saşa vaşşınır.

Ynyñ menen kyyndy,
Eñsep elin saşşınır.
Uşul kyngö çetkirnej
Qoldon aldı qarınbıq.

Çırojal turmuş, şanduu kyn,
brdalıadı oozuñdan,
Asmanğa ucup, çanırır.
Bıroq bizdin turmuşta,
Özyn syjgen çanbıq.

III

Attın vaarı aroşmaq,
Buudan solojon uvaşır.
Qumda ojnosı talbaşan,
Qulan solojon uvaşır.

Elin Toqo bul kynde,
Avtomobil mingen kez.
Toodon tooşo şamaldaj,
Zuulap çetip kelgen kez.
Asman, çerdin tanavın,
Elin Toqo bilgen kez.
Böbektoryñ bul kynde,
Too gilyndeş çajnaşan.
ırın menen kyyndy,
Oştundurup sajraşan.
Könyl da çaş, ömyr çaş,
Balqır turojan ajlanan.
Çanı ökenyn uul — qız,
Çaşın bolup çaştarı,
Qulpuruşat qajradan.

Өмыр ыброғал, ыр болду,
Дайым ыар — ыаш ыайран ыан.

Emi turmuş bizdiki,
Ellim degen er ölsejt.
Qan majdanda qarmaşqan,
El qoroqonu şer ölsejt.
Aqılmandar özyñdejt.
Altın Toqo degi ölsejt.
Özyn eldin uulusun,
Özge ölse da el ölsejt.

* *

Çайы — қыш солубас,
Gylder esken ubaqy.
Gyldyy turmuş teryñe,
Qyzdar çetken ubaqy.
Çoodur kezdy qarındaş
Çalındanar quraqy.
Bizdin ölkө көз çetkis.
Gyldyy turmuş turaqy.
Çыроғал zaman elesi,
Çomoq emes vudaqy.
Bizdin kyndyn adamy,
Ojoro alşpajyt ölymdy.
Qarñ deşej, çaş deşej
Eñsejt ыброғал өmyrды.
Çaşoo bizdin kelecек,
Çaşoo nişejt көnyldy.
Stalındık zamanоға,
Өmyr nuru төgyldy.

Emi adamdar ыbildыздаj,
Çer ыzyñe көryñdy.

Arstandaj azamat.
Aj şymşattu qarındaş,
Kөnyl qaalap qoşulojan,
Mыñdaj syjyy tabılas.
Eñsegenge qol sozso,
Çetken kezi çalın çaş.
Bizdin çaştar ыbildыzduu
Bizdin çaştar qadırдаş
Kyter bolso qarındaş,
Qandaj çigit saqınsas?!
Lenin, Stalin alpectep,
Ajyqtырды çarанды.
Çөkpөs қылды көnyldy,
Өlөs қылды adamy.
Emi adam qaalasa,
Çыldызоға ucup баралды.
Emi adam еñsese,
Ajdan қабар алалды.
Çерда қайра çаралды,
Elda қайра çаралды.
Kokkinaki, Papaninder,
Kөkkө, çerge taraldy.
Eñsegenin Toqtoqul,
Özyn uşul zamandy.

IV.

Uruş, kyreş çылында,
El çajpalыр kyjyr qan.

Daraqtarǵ quuraǵan,
Dubaldarǵ uraǵan,
Çerdi qajta çaşartıp,
Demөөr bolup kelgender.
Suu calqıǵan kyr çerdi,
Elge welyp bergender,
Elisizdin kerkı oşol,
Eldep qulac kergender.

Өmyrdın çañ Өzөny,
Kılxoz tamır çajıǵanda,
Qbıtaqtasıp meenetkes,
Birdik waǵın saǵıǵanda,
Dөwөt ittej waj — manap,
Ajıǵıǵıp aloǵanda —
Too, talaǵa ert qojup,
Qanduu tişin salıǵanda,
Qamandardı dardajtıp,
Çıǵıp, salıǵan sonundu.
Azamattar emida,
Uzartıǵat qolundu.

Ar birөө warmaqtaj,
Tazalanoǵan dan menen,
Saasa sytu wulaqtaj,
Arǵındaǵan mal menen,
Kombajındaj saltanat,
Sonun şajmandar menen,
Kөkkө ucıǵan көnyldy,
Çañ ornosıǵan şaar menen,
Taalajıwız sovettin,
Atınan suu çyrgyzyp,

Qарсыǵajдын wooruna,
Elektrik kyrgyzyp,
Şanduu sovhoz carbasın,
Carbaqtata kelgender,
Çañ өnerdyn quralın,
El qoluna bergender,
Oşondoǵlor bizdin er,
Erdi syjet bizdin çer.

Taş qoroonun orduna,
Aq sarajlar saldıǵan.
Qbıqaldajta çastardı,
Bilmine qandıǵan,
Madantıjat nurlarǵ,
Ajıwında alıwıǵan,
Aqıl menen, oı menen,
Çyregyndy çandıǵan,
Bilim eesi azamat,
Bizde senin sançıǵan.

Qoquldasıp şumdarıǵ
Qojwıj таар terişip,
Zıǵıǵıǵan itterdin
Sazajların werişip.
Çañ carwa yıynın,
Keregesin kerişip,
Emgeginen el ucın,
Maj aǵıǵıp, kenıyıp.
Çyrgөн erler tymen san,
Taalaj ucın kyreşyp.

V.

... Kəzyñ menen tojundu,
 Kərbəj kettin Toqtoqul,
 Aqsaqalın çajqaltır.
 Çyrəj kettin Toqtoqul.
 Biroq bizdin çyrəkke,
 Tolqundarın toqtodu.
 Ecen qandın darijasın,
 Basır ötkən bizdin el.
 Aqırır uşul taalajoğa,
 Başır çetken bizdin el.
 Çerdin kərky el eken,
 Eldin kərky çer eken,
 Çan bütken dın çemişl,
 Çer bir çaqtan ken eken.
 Çerdin qojnun antaroğan,
 El çetlbes er eken.
 Eldin uulu Toqtoqul,
 Elde senin bərekeç.

* * *

Toqtoquldaj bulbuldun,
 Dovuşun degi kim basar?
 Toqtoquldun tolqunu,
 Eldin çanın çəroğatar.
 Ala-Toonun qasqa suu,
 Toqtoqul dep ərdaşar.
 Daraqtarda baştarın,
 Toqtoqul dep ərdaşar.

Kək tiregen Qarçoğaj,
 Toqtoqul dep ərdaşar.
 Tolqon mendej çazuucu,
 Toqtoqul dep sajratar.
 Toqson toquz ər çazar.
 Ala-Toonun şumqarır,
 Toqom dep qanat qarqajır.
 bəşq-Kəl, Sonkəl, Catır kəl
 Toqom dep tolqur çatpajır.
 Toodo tuuloğan ças aqır,
 Toqom dep bəraq acpajır.
 Qalın elim kyrkyrər,
 Kyundy syjyp tartpajır.
 Toqtoqulu elimdin,
 Tolqutar kezti qarqajır.

(Çeti-Əsyz — Nəron. 1938 — 101).

Emgek, çarşal calqar turğan,
Erkindyuler ajib,
Ajibbızdız şandırdıran,
Emgek, erdik çalıb.

Al traktor ajdağan,
Baqtılıu er çerinde,
bırsız todoj emespi,
Stalndin elinde,
Al erkinde,
Al erkinde,
Çene bergin, çenilae!

25/XI 37-çad.

KOLXOZ ÇAZB TUURALU BR

Ala-Too bojun balqar, kelyñ calqar,
Suuları sajdın taşın qaldırlatır,
Çarqarap salam berip keldiñi çaz,
Mejkin tyz weles-weldin gylyn acar.
Mona emi qubatında den cımarap,
Qubandıq, koryşkendej qucaqtaşar.

Qarasañ qandaj emi kolxoz ajib,
Tol çajnar, ken sooruna qulac çajdı.
Ajıldın atırılıñ qulun — tajı,
Ojnoqtor, ojdın qarşaj ojun saldı.
Elimden ec bir çazda korbegenmyn,
Şandıu çer, baqtılıu elden mındaj maldı.

Aqartır, saqal cıcın kymuş, çarqan,
Emekte cululanır, sögy qatqan.
Too — taştın qojon çataq sırnıñ ilip,
Erteden emgek menen közyn acqan.
Baqçajıñ baatır dalı, er kökyrek,
Aldında çan ajıldın bara çatqan,
Belsenip, emgek majın cıojara işter,
Bul kynde taştoryne orden taqqan.

Azamat traktorist çaş onerman!
Baqıntır, maşınan çolojo salqan.
Qonıtorup dıñdın cımnın çarqar etyp,
Tepsetet ecen weldi alıan-alıan.

San çaldap sanaa basqan Ala-TooDon,
Uşundaj çañ çanduu er çaraloqan.
Toolordun vygynky uul — qyzdarına,
Qusanyr, keterylém. qajrattanam!

Şanqajyr, şoola cacыр atqan tarqqa.
Yn beret „dajarıbz“ dep ırligada.
Çarışqa çaş-qarış çarırt çenep.
Duuldap ajıl ici — baqa-şaqqa.
Tuş-tuştan ırdaqandaj şattanyşyr.
Kirişet ajdoo-ajdaj, yren cacqa.
Çenişin çerojal kyzdyn kere alaw.
Ajıbwz çazda erkindyy qam urbasa!?

Erkindej; kyreş çarış kolxoz ajıl!
Bizder şat, basa alaw emi qajıq!
Bizdin el, bolşeviklik çyrek menen.
Ömyrdyk çendi, ilgeri qanat çajdı.
Ar dajım çaşıl çazdaj qulpuntabwz,
Qum basqan talaalardı, suusuz şajdı.

Bizdin çaz — tarıxta çoq, çañ çazıñ,
Kyrkyröp, voj berlegen, kycyñ taşqın
Stalin kolxozcu eldin çyregynde,
br soldun, yndy şjik tolqundattın.
Çap-çaqın çaş-qarışqa syjyktyy ata.

Baqıoqa, çerojaloqa sen eşik actın,
Erdikti özündön aız yjrengensyz.
Çenbesten qalqın qantıp qamsız çatsın?
Çazdaj çaş, çazdaj çañ sizdin çyrek.
Ar qacan ata şizdi qajrattantın.

...Qajrattuu el, ketere ırdap çeniş ırn.
Doşuna çerdin çyzyn solquidatqın,
Baqıoqa, — çañ çazdın kerky sensin.
Toluqşu el, kereğendy qumarlantqın

13 - IV 37-çol.
Frunze.

FATMANYN AVTANDILGE SYJYY ÇÖNYNDƏ
ÇAZOJANYN

(„Çölhorstun terisin çömböjan vaatır“ dən 32-vəlyumynen
zyundy).

Altyn kyn asmandap nur cacasyn sen,
Qajqbrat turup qalojan alyb seaden,
Kim çaqyn öz çanbda vara vilse,
Şattanat kerkü çöjbr nuru menen.

Çyldyzdaj ovodoju çarqbrajsyn,
Bejştej közym salsam artıq çajsyn,
Elestep nurduu seni kergendən soñ,
Qandajca çyrek sezir maqtanajsyn?
Biz usyn qajda qorquñuc, kereşyñy?
Şaorñnam çazorj gyldeş bir özyñdy.
Çarakor volor ele çanoja çyraqal,
Şajrasa vultul örojar, çaşyl gylly.

Açylojan vaqçadaşy gyldeş çaqyn,
Artıqca aşyr tuşkən kerk-açarın,
Turvasa maa çasbrap senin nurun,
Turmuştə tuqulçurap zarlanamyn.

Söz menen çanoja çaqar, kelemın men,
Çyrekte muñ qajnadş caalyqtş den,
Ötevy cirkın ömyr dajym muñda,
Çalynduu çardam berip cecvesen sen,
Alvasaq qararğda arman çerip,
Aş-öjym adaşarmyn aqyl-esten!

Ş O T A O J A

Aalamdın bir con burcu kyn çöjbrştan.
Bir emes aqylmandar muñ çöjbrşqan,
Armanduu al kynderdyn tumanbnda,
Azapta azamattar tumcuşuşqan.

Muñ çyldap çaşap kelet genijleri.
Esinen, ec çöjarsaj eli, çeri,
Çöjbrşta unutulşuz uluu adamdın,
Taq şirəe uşul Şota Rustaveli.

Örnökke adamzaatta qala bermek.
Aqylş asyldardın ezeldeki,
Adamdş-adam qylbr vaalaj şilgen.
Aalamdın ata STALIN kemengert.

TURMUŞTAQIŞ ŞERIKKE.

Sapar tartıp sar talaada kelatam.
Əzyñ çoqsun aylanamdı qarasam.
Qanat sermep, qajda çyřet boldı aken,
Çyřek dosu, altın qanat balapan?

Ataşqan çar, eger tyşse könyige,
Al bir qubat, altın dajra əmyrge.
Аһық syjyy — adamdıqqa saltanat.
Əmyryndyn sar saicecek terynde

Uşul tıny ojlodum kəp sanaaһы,
Tarsıdadı pojezdardın tamаны —
Alda qajdan, alatooluq çyřořızdan,
Kelseci dejm qadırlaştın qabaғы!

Syjyngəndəj, tolungənanat çyřəgym.
Estegende bir çylmajıp kylemyн.
Tarıһořandaj tetir qarap turořansəjt.
Sanaalaşым, saořыһыsa syjərym...

Kəryp kelem könyldənyп çertimdi,
Kək denizdej cekstz çatqan elimdi.
Baatırlardın majdandarın aralap,
Çazdım belem, qatqan qajoř — çerimdi.

Ecen darija, ecen todon ətsəmda.
Eñsej sərəm; əmyr şerik keltinđi

Çan çyřəkteş өз çarынан başqořa.
Qalçandaşыp qandaj çandar berildi?

Cirkın turmuş — salsıldaořan şamdajсын.
Qulac urup, kəkте ojnoořon çandajсын.
Əmyrдыkke, əmyr gylın qulpuntup,
Balqıp turořan asmandaořy ajdajсын.
Bir kezekte, bəyq-Kəldə tolungəndaj,
Orořuctajсын, suulanasың, qajnajсын.
Ojlop kelsem, çyřek, meeni sergitip.
Ala-Tooořo appaq atqan tandajсын.

Turmuş sende dajım kelet çaşaqым.
Çoldorundu çarым menen basamын.
Erkin eldin er kəkyrek uulundaj.
Emi əjana gyldep kele çatamын.

Bilek salsan, çyřek ətkyr çalındajt.
Kək qum basqan qartan zoodon aşamын.
Əmyr şerik əzyñ menen çan birge,
Birge çaşajm, birge könyl acamын?

Çaңqа qubat, çardın çyřořap kylgəny.
Erge naqtı, çardın taza syjgəny.
Ərttən daořy birge aralap ətyşken.
Çardan sonun gyldejt turmuş gyldey.
Qadimkidej bəşəqtərat əzyndy,
Keede çardın, qarşy qasaq tyjgəny.
Otqo, oqqo, barořa, çoqqo-saarына,
Çədaşsa eger cənořo saořa kyjgəny.
Qandaj sonun, çandaj tattu çar menen.
Sajrandaşsan bizdin çyřořal dyjnəny?!

Pojezd kelet tepsep qumdu talaañ.
Alige albs. şaarıñızdın qaraañ.
Qadırdaşım qantıp cırət eken — dep.
Ergip könyl, belyp kelem sanaañ.
Taçtkterdin cyzymyndej qırzıñıtım.
Elestese aq setlin naar.
Sojlop pojezd, teşken todon etersyn.
Qanat kyylep, qajındı oja çetersin.
Qanttan ojana qara tulpar yn salıp.
Kelerindi murun maalim etersin.
(Pojezd ynyn uqqan bojdon şamaldaj)
Çarın çetse, anda qursum netersin?

Çyräktögy qusalıqtın belgisi —
Çardı körsem, çalıp tarap ketersin.
Ojnojt qandı, ojlo çardı — şerikti.
Uşul sygyñ uzun çoldo şekerin

Tyndı körsem, ömyr şerik tyşymde.
Olturupsın mektebindin içinde.
Sezilerdej saqınoqandıq belgisi.
Turoqan oqşojt senin daqıñ cızıñde.
Menda seni syğendykten ojjo alam.
Oşonduqtan ojdu tetir tyşynne.

Soqqon çeldej ırda pojuz, zuulaqıñ.
Ala-Тоошо şaşıp çeter usaqıñ.
Qırqıñz elim, atcan polkun saqıñız.
„Kelatat“ dep tyryp turat qulaqıñ.
Çaş şumqarlar ajoja ucup qonuştı.
Qandaj sonun, qalqım çazar qumarıñ.

Közdy çumup termelseñ oj deñizge.
Qadimkidej közge elestejt turaqıñ.
Qalıñ eldin ırlı bolup syjynyp,
Qadırdaşım, çarındı eşep turamañ.
Syjyşpese çardı çarñ eşejni,
Añın çajın syğendördön suraqıñ!

*3/Х 1936-çıl Бухара шаары. Таçикстандан талкы оқусуна
келе қатқанда*

SIZGE

Qarındaşım,
 Qubulçutur ırdasa.
 Bulbul yunç,
 bşqbluu aqaj tıqasa.
 Yunçerdyn —
 Çyrekke ajtqan sbrnan,
 Qbjaldandım,
 ırdasa da, ır çaza...

Qarındaşım,
 Sajmaluu wejm tañdajın,
 Aj tıgendoj,
 Çarqbrıaıan mandajın.
 Zamandaştın —
 Eñsegeni ızındoj —
 Qadbr silgi...
 Qantıp eske alıajın.

Ovon salsañ —
 Eelendırip çyrekty.
 Elestetip,
 Çbrıal şattıq kyreşty.
 Tattuu qbjal,
 Kemesinde ıroalır,
 Seni maqtaj,
 Dalaj saıran kyn ıtty!

Yunçdy uqsam:
 Şonso qbjaldanamın,
 Men şol kezde —
 Kelge syzyr varamın.
 Ala-Toonun,
 Qbrıbjındaj zbrıldar,
 Ojnor ucır,
 Өzıncö ovon salamın.
 Yunçdy uqsam,
 İşen, maaşır qanamın,
 Böz çorıodoj,
 Bəçer çenejt qalemim.
 Çyregımden,
 Atırlat ır volıp,
 Çaş qarındaş,
 Өzıncö ajtar salamım...

Ajluu tynde,
 Keldyn netin kergemın.
 Altın cavaq,
 Erkin ojnor çyrgenın.
 Ovon salsañ,
 Elestejsın közıme,
 Sen vaqtıluu,
 Syjkymdyysy dyjnenın.

Qarındaşım,
 Sozsoñ yunç qubulat.
 Toodon ırda,
 — Toqojdon maqja uqulat.
 Arman ır,
 Çyrek zarı sende çoq,

Çeneleşyn,
Quştaj usur zımbırap.

Az çaşadın.
Bıroq kerdym dalajdı,
Aşırdb dep,
Ojloboñuz „aşaıdı“,
Çan qarındaş —
Serglender ırdajı dep,
bırlar çazsaq,
Ajtınızca çarajıb?

Kergem seni,
Dene tarıjasında,
Şattıq ırın,
Sozolontur çazında —
Ojnooñonun,
Ottoj közyn balıbdar,
Qadımkıdej —
Könylymdə azır da.

Çyrekte ot,
Taalaıb artqan çalıb çaz,
Çalıb çastar,
Qadırlanat altın vaş.
Sen zamandıñ,
Bır vılsulu ekñsin,
Qara emese,
Daş ırdacş qarındaş!

31XII 1937-çıl.

ÇbJbRMA BEŞ ÇAŞbMA

Çыльр өттың, çыьрма беş çайран çаш.
Çолоғо кеттін, çыз мін çылда çайрылас
Oj dınyıje, öz kezegi kelgende,
Çaştıoñnan degi kimder ajрылас?

Буға сејін ыаламн деп çырçы елем,
Men özımdy aldejlep көр sıјçы елем,
Qoldo сыьық, көрөлек қуыр, ojnooғдој,
Qыјaldаныр, өмыр саға кылçы елем.

Qoj, çatrajın; attaj-attaj vasajın,
Ala-Toonun sırların bır çazajın.
Eger kelse uşul qoldon ojdoğum,
Bul tarıxqa өçрөс ыарақ асајın.
Elım ыçын, uıldarымдın uulu ыçын.
Aq qaşazda men çылымдар çaşajın.
Sajra qalem, çyrekke ot toluptur,
Bır зымьыда, seni eskere çataјın.
Eger çyrek toosu bolson altındın,
Toqtoo ыerweј kenderındı qazajın...
Men eskerweј altın çaşтық kezımdı,
Tolқundana көрөтөрөpmyn özımdy.
Lermontovdar çыьрма беş çaşында
Emgekteri ыт дıјнөge çetıldı —
Ala-Toonun şamalындај soqqondo.
Өмыр senin çымьыттөjн seztıldı.

Uulu bolsom anıq ata qonuştun,
Az çenişke ыразь w'ol'or kezimbi?

Balalıqtan öcymdy azır alamın,
Quştaj usam, kökkö qulac çajamın.
Kök tregen asqalardıñ waşına,
Elim sendep ыр ujasın salamın.
Çyrök tolqun, köñyl toonun waşında,
Qajratım war, qızır qajaldanamın.
Elim sentin ыр — sьrьña tuulojan,
Talıqpastan tañır turcu qalemim.

24/VII 1936-çul. (Çyf suusunda)

KUPLETTER

I

Adamdın bilwej qadıran,
Өz waqandıñ allwejsin.
Ee bolsosın aqıloja,
El ojuna kirwejsin.
Kemciltiğin keç sezsen,
Өzyndy özün tildejsin.
Qalqandıñ bolsın cьn uulu,
Qыçыroja astы тіjwejsin.

(II/VII 37-ç. Ёsоq-Ata — Arağar)

II

Urmat qылыр alojan soñ,
Syje wilgin çarandı.
Çarın seni sьjlasa,
Kyjdyrwesyn çanıandı.

Qыз kezinde çырағын,
Keltin kezde aj bolsun.
Ajandıñ çyryp nurunda,
Çaş көñylyn çaj bolsun.

Sьrtы suluu bolsoda,
Çоq болсо eger aqылы —
Anda şorun, çar sөrөj,
Oorutqаны waşыны.

Ec çazojanvaj sbr ajtuu,
Aqondardbn „çazboj“,
Qbjjtsan qbjbn tysynot.
Qbz — çigittin asblb.

(15/VII 37-çbl. Araşan)

III

... Men elsmda, mendik elbajt,
Mendik menin emgegim.
Ömyrymdyn solbos kylyn,
Emgegime bergemin.
Ömyrgö ec armanbm çoq,
Emgek elæs eldemln.

(2/VII 38-çbl. Çeti-Ögyzde)

QOŞTOŞUU

Tyn... aj çarëq, keç dynyje memirep,
Köşyp çatqan çerdin çyzy körynöt.
Qanat çajojan qalbn waqtb aralap
Suu wojuuna ajdbn nuru tögylöt.

Suunun woju... Sajma tyrdeç qubulat.
Ojojo calqbr sbrduu dobuş uqulat.
Çalbn menen çandb eritken çaştardbn,
brb-sbrb kökke çoçat zmbbrap.

Syjsö syjsyn, syjyşkөndөр çalbn daj,
Çalbn daştb kimder turat saçojn vaj?
Bul qoştoşor ekl çaştb elestep,
Çaqbn kördym men daçb ele çanbm daj.

Kөр zamandaş çaş ömyrdyn çarçalbn,
Syjyndyrsyn alzdı senin sbrlarbn.
(Uşul çigitt, uşul qbrdaj ojlonup,
Qurbaldaştar mьna keldi brdaçbm).

Qurbaldaştar olturuşqan çanaşa,
Birde tьp-tьnc... birde kylky — tamaşa.
„Çөнөjm çanbm, taç çarçbrap atqanda“
Dedi daçb kyldy çigitt balaca.

... Uqtuң oço şajbr sbrbmdb,
Asbq bolsun çabaçbñ.

Eldin erkin qorqooqo,
Askerlikke varambn.
Seketim qarş kelbes dejm,
Senin dale talambn.

Necen aj, necen çöl boju,
Boldum ele sabaqtaş,
Adamdoş nar çigit,
Altından sendej adaşpas.
Saoşnısa kelgende,
Syjgönyn çerdi qaratpas.

Qancalıq alıs ketsem da,
Estmden tuuqan el ketpes.
Qucaqtaşqan kök menen,
Köp Ala-Too çer ketpes.
Özgöçö çanım Gylşajır,
Qantıp ılr meni degdetpes.

Qadbrdaşım Gylşajır,
Qajratından çanbaj çyr,
Qancalıq meni syjsen da,
Köylge qajıç alıaj çyr.
Saparça ketken tentustun,
Sanaaça başın salıaj çyr —

Dedi da Aşım turdu suu bojunan,
Gylşajır qarmaj qaldı oñ qolunan.
(Arzışqan azamatı, çol tartar da,
Qandajca voj çazışpajt çalınduu çan?)

Mojmolçur, oñ ijinine qolun artır,
Aşımdb öz vojuna ije tartır.

Qadbrlaş çoodur kezdyy qarap turdu,
Çarına keler-keter surlardı ajtır.

Dalajça sız ajtalıaj muqaqtanır,
Boj berbej oñ ojlööçö çyrök çanır.
Aqır çamırqanır sız çöğardı,
Cirkın voj qoroşundaj erip varır:

... Çajloodon soqqon çeldejsin,
Acılıqan çazır gyldejsyn.
Çaş denegge ot bergen,
Kyn ketpegen kyngöjsyn.
Kyngejdön kytkön özyndy,
Şajırdı estej çyrgejsyn.

Çan birge saça birge ötty,
Çaş salalıq kyndörym.
Çalçıldap birge yzıstım,
Çajnaoçan turmuş gyldeçyn.

Aj çıldıq alıs ketse da,
Azamat estejt syjgönyn.

Qbraandardın mekteni,
Armıjaça vararsın.
Qajratın çıjır vojuna,
Qoloço qural alarsın.
Qaroodon qajtqan kezinde,
Kyköşty estep qalarsın.

Çalındap çyrök soqqondo,
Çanımда турбайт дөбөгін.

Çanbndaj koryp saqtaп çyr.
Çoldoştun bergen belegin.
Çazylojan qattın icinde.
Çalın barar denemin.

Kezegi bolso çan birgem.
Kertlip najza sajarbyn.
Ata qonus qaalasa,
Asmanğa ucup barasyn.
Aj çyldözda çyrsen da,
Altynym eske alarsyn.

El ysyn alys ketsen da,
Elesim bolsun çanbnda.
Qadbrn şyllo çaqynan,
Kejibes zeenin Şajbrğa.
Men çazojan qatım dem bolot.
Majdanda çyrgen çaqynnda.

Albsta özyn çyrgen soç,
Ardaşym sen der saqynam.
On çyldan kljin kelsen da,
On çolundan tavylam.
Sanaalaş asty keçikre,
Sapar tartcu çaqynan.

Seni eskere oqujmun,
Institut sanaqyn.
Eriktirbes ilmdı,
Ermek qylbr alamyn,
Qajrylyp özyn kelgence,
Oçumdu vytur qalamyn.

Albstan qajra sen kelsen,
Aldyndan çyqar qol bersem.
Çyldözüm bolup maңdajda,
Çan birge Aşym bir çyrsen.
Ellndin köony braazb,
Erdigindı bildirsen.

Közyn dy tartar çybulçup,
Kökölaj çyqqan gylqajbr.
Köz aldınan otyşer,
Aq quudaj körkem mln şajbr.
Eziltip-erip ketsen da,
Estinde bolsun Gylşajbr*.

Dedi da çyrekty erttör çym-çym kyldy.
Aşymdyn çaş denesi ottoj kyldy.
„Tusynem tamaşandyn maanisın“ der,
Maңdajdan şylaj-şylaj betten syjdy.
Çalqajojan Ala-Toonun asmanynan,
Çacbratbr çyraqal nurun aj da kyldy.

Gylşajbr, Aşym turdu çalçyldaşbr.
En sonun tattuu mezgil ujqu qacbr.
Qaloşanda taңda toodo appaq atbr,
Vagzalaja eki tentuş kelgen vasbr.
Bir kezde er parovoz çetip keldi,
Tyrmektör asmandata tytyn çacbr.
Gylşajbr cettelj vasbr qala berdi,
Kylyndör Aşymna qol qarmaşbr.
O-cirkin çaş ömyrdö çalın qandaj?
Bul kyndy bardıq adam saqynojandaj.
Eñsegen ömyr gyly, çaştyq nuru.
Ar qacan bizdn çaştan tavylojandaj.
El ysyn ot çyrekter qol qarmaşsa.
Qandajca tura alasn çalındansaj!

MARÇANOJA

Tyştyktyň aýqalbaşqan adbrlaryň,
Ken mejkin kijip turýan başyň-şagyň. .
Aldeýler öz boorunda erkeletip,
Sergitip, syjyndyryp çandyn başyň,
Alajdyn asmanyna kyn çyqqan kez.
Talaadan ar kim köret saýnoşanyň.

Kylkysy, çylyaşyndaj şyldyrlaşan,
Çarqyň mýndan kytsyn şamaşan çan.
Qubulçur qyzaldaqtaý qyz—kelinder,
Aq altyn terip çyret ken talaadan.
Çaştar çalyş aýldyn aýlyşan gyl,
Könyly kökke çetet bir qaraşan.

Tan ata paqta tergen çigit Mamat,
Ojdoşu qyz—kelinge közyn salat.
Kergendö könyly syjgen Marçan qyzdy.
Çigittin çaş çyrgy qumarlanat.
„Syjgönym menin daşy sensin“ deşdi,
Çalçyldap, Marçan qyzda qalat qarap.

Çaşqa çaş çalçyldasa; şer çyqraýyş?
Çyrekty çalyň qurçap, bir çyqraýyş.
Könylda köterylse, kökke sermep,
Kök menen söz menen çaş çylyşraýyş.

Qurdaştar qoroşundaj köjkölyşer—
Kez uşul, sizder nege uncuqraýyş?!

Çarqyrajt alda qajdan altyn saşaq.
An saýyn coqtoj başyt çigit Mamat.
Asylkeç, aqmandaj qyz uqsun deşdi.
Oşontup, qubulçutup ovon salat.
„Çaşyň çyrek şyryň ырda Mamat“.
Der qojot, qyz—kelinder tamaşalap.
... Adyrduu çerim aşarat,
Aq sulut çygyp nasqandaj,
Ken talaa nuroşta wölöngöň,
Aj—çylyş tyşyp çatqandaj.
Altyn saşaq, aq Marçan,
Aq altyn terci çazojanşaj!

Adyrdan adyş qylyşyş,
Aşarojan tанда çel çyret,
Akişim qyzyl çooluşun,
Tan çeline çelbirep.
Tan erkesin elestep,
brydaşym kelet elçirep.
Özyndöj erkin çaş başyş.
Men daşy dýjjan paxtas.
Aq qardaj öny qubuloşan.
Bulajoşan çibek paxtas.
Paxtas bolup ырdaşyň,
Çaş selki çandy qaqras.

* Kerkömyň kökte aýdajyşyň.
Közderyn çanoşan şamdaşyşyň.

Їројатр җандь сергиткен,
Җайлооҗо атқан тандajsн.
Талрннр қолун сунғанн.
Ақ шумқар қушта қанаттай.
Җарқылдайт җызун қуsulup,
Җарышқан алтн саојақтай.

Җылдыздай җым-җым кылесун,
Җројатқан җандь мүнөзун.
Җырегым sendep соојорун—о,
Җал җалым акіш билесин.
Җайнатр җаздай көнүлдь,
Җарқылдап қасан келесин?

Җоодураојан җайдajsн.
Буралојан қырсн талдajsн.
Қол sunsam саоја ерекер.
Келіеттуу җбрақ қандаajsн?
Қызыдан җоолуқ салннр,
Қыстақты бассаң аралар,
Қол sulқасам, көрөсен,
Кетерсін җырек җаралар,
Җаракер алтн ерик sende,
Җырсең boldu salamat..

Җолпондој көзун җасьрап,
Ајдај җызун аслат.
Ајдајоја sendeј җетүүгө,
Азамат җигит ашројат.

Ақылсыз җигит сөз ајтат,
Ашықман деп ар җаноја,

Азамат арзыр, қол sunsa,
Өмырдө sendeј бир җаноја.
Җыздөјге җашь barsada,
Җытөјбү җань җројаалда!

— Degende җырајт beken ооздон җалн!
Җалноја җаш Марҗань залқан җанн.
Уојулат қулаојна қандај сонун,
Соzulup ырдap tursa syjgen җанн.
Emgekte, erkin җројаал zamanьнда,
Өмырдын syjyу деп бил, бир булаојн.
Erigen sarь мајдај воју балқыр,
Marҗan деп Mamattь da қыјал җарыр.
Қан etet sul қыз бурақ degen kezde,
Boј berseј җырек соојур—bulқур, қалыр.
Baқҗајојан җаш җигитт ыр cuburtқан.
Bир kelin алр kettі qoldon tartьр.
Qыз—kelin қоналышқан 'қырсн җаштар.
Җырысет ken talaada җројар—calқыр.

Җаш Mamat qucaқ җазыр, paxta teret,
Marҗanoја көз қыјытыр җақын kelet.
Moјmolқур, сыр tyjynyn cec degendeј,
Җарқырап, erdin тіштеp belgi берет.
Suluу қыз qadyр silip, қарай berse.
Syjgeny ovon salsьn demep-demep.
Җројалдын қызыl gыly тең туштароја.
brьmды мен da ар қасан берем belk.

(26/Х. 38-сүл. Frunse)

ÇAPAR MENEN ŞARBJPA

(Turmuş poeması)

Albstan gat:

Çaşıl vagon kelgende,
Çandap varıp qarajmın.
Çarakor çan çoldoşum,
Kelse eken dep samajmın.

Çapaş saqta erkelep,
Ojnop kylbøj çanaşır,
Çaloşzdbqtb tartım oqo.
Qaloşan eñdyu adaşır.

Seni kytyr albstan,
Zarboşamın alsırar.
Əzyndəjdyn dalajb
Mında çyret el surar.

Çaştn kərdym qbilasın.
Şbnaarlaşır çyryşken;
Degi qajda barsada,
Çalbndaşır syjyşken.
Gyldyy çbroşal kynynde.
Cardap dooron syryşken.

Keede ketet qonşular,
Baqtı kəzdə çarışır.

Keesi kelet el çata,
Pivanoşoşo varışır.
Qajda bolso bir çyret,
Birge ojnoşur, bir kylət.
Biz tatuusuz degendej,
Çoruşu lcti kyjdyret.

Məndaj tursun sluzba,
Yj qəzmatb mojnumda,
Sen* çyresyn çylmajır,
Tyşymde birge ojunda.
Salmaşın salır qbjnoodo,
Qartañ eneñ qolumda.

Çarçıldar çajnaj vaspadım.
Yşkyrbøj çanım, çatpadım.
Ojlosom Çapar əzyndy,
Qajşbdan kez aspadım.

Qoş aloşamın əzyne,
Boloşonumdan qadərdaş,
Çaş çarından nezgendej
Emes ele boorun taş.
Qadimkidej çbroşaldı —
Qacan kəret eki çaş?

Atajblar maşta arnar,
Syretyn çoq çlbergen,
bnaqtarın varoşo dejm.
Al çerde seni lmergen!
Alışqan oş azoşırır,
Ojloşondon çazdırır.

Ojlocu elden tap-taqır,
Bezıp ketken emesmin.
Syjgön çarım özündy,
Kecir ketken emesmin.

Çaң dyjne kişisi.
Çamandıqtı ojlojıu?
Çandaj ısbıq çoldoştun,
Mojnun tetir tolojıu?
Oquşuma kyjynıeı.
Syjynışsın bolıojıu?

Madantjat turmuştun,
Ötö sonun çarında,
İlgeriler qol sozur,
Oquj turğan çarında.

— „Uluq bol“ kelir degenin
Ojloostuq emespi?
Oqudaqtı çoldoşqo,
Kim beret mındaj keçeşti?

Atajılap kelgensoñ,
Oquvacu men velem?
Ee bolıosoq bilimge,
Qarmaşavız kim menen?
Uvajıuu bilim alaastan,
„Uluq bol“ deçy sen veleñ?

Qara bolsoñ özün bil,
Al ajtqanıñ ker emes.

Elbir-çelbir bir çanoça,
İmerilcy men emes.
Bizdin door dodejdy,
Bilimdyge tenebes!

Çyregymdy tujlattı,
Senin kee bir „sırların“,
Eercir pıvo icrej dep
Oşoşo arman qılojanın!
Çaңıbıqtı taamajlap,
Tyşyne alsaj turqanın-
İckilik dep bildinai,
Turmuşundun çırojanın?
Ötkermek veleñ mas bolup,
Çaştıqtın çalın qırdalın?

Jevropada men çyrsem,
Seni bar dep vel qıbır,
Qıjındıqqa, çıdaşar,
Çoldoşum dep dem qıbır,
Ajırtıracı könyldy,
Arman ajtır qajırtır!

Qarış çılbaj yjnen,
Çaң doordun adamı,
Qolomtodon uzavaj,
Yıkycyk bolup qalavı?
Çata berse sulqujup,
Orundajıv talavı?

Bizdin doordun çaştırbı,
Sıjlavajıv qarışın?

„Qartañ enen daoşb...“ dep
Al emine namızbn?
Çanb turmuş çastarb,
Çek kərəvy eneni?
Çe volbosso Şarbıpa,
Enenin çorpu keregi?

Bizder ycyn çumşadb,
Ata-eneler ömyryn.
Enekemi çektesen,
Irençijt menin kənylym.

Erkeletip aldejlep,
Aq sytyn, dalaj emizgen.
Biz testijer volşonco,
Dalaj çanbn kejtken.

Enekemdi saşbnam,
Mojnumda todoj mildeti,
Saqa daoşb tijştuy,
Al mildettin bir ceti.

Yşkyre berbe qajşbnrb,
Qalazbn kucten ajrbırb,
Erkindep kənyl acalvaj,
Çyresyn kimden ajşbnrb?

Çe volbosso antqorsup,
Çen ele qat çazvaşbn.
Syjənymdən ajtambn,
Cirik oşo vatraşbn.

Çaş balaca tarıbnaj,
Erkelikti taştəşbn.
Bul çiberген qatbn.
Eriksizden termelem.
Çel öpkəlyk qıldbn dep,
Çaşoorucu sen belen!

bras çoldoş alısqa,
Cəndap qoldu sermedim.
Ala-Toodon bul çerge,
Oquu ycyn kelgemin.
Elge arnalojan bilimim,
Ar uvaqta ermegim.

bras men da kez kezde,
Teatroja varambn,
Çanbnşbn turmuştun,
Kelet eken qaraşbn,
Teatrdə tyşynsən,
Aldaoş bir savaşbn.

Işenbegin Şarbıpa,
Kəryngəndyn səzyne;
(Eger icki sərəndb,
Cəndap ajtsaң əzymə).
Bizge duşman çoq bəken,
Cəp saluucu kəzyne?

Dos—duşmandbn ajtqanbn,
Kənylyne tyje bil.
Aşbratəp qalp—cəndb,
Estyylərcə çyre bil.

Ҷаъса еркин ҷyre билл
Ҷаъса оjnор-kyle бил.
Маданijat турмушун,
Emgek менен syje бил.

Qatъndъn da bir ҷerinde,
Ҷyrsem депсли ҷанаъыр,
Dalaj sezyn, ojlonsoj;
Өtkendy turat samatъp.

Qadъrdaъым Ҷаръjpa
Birdementi estedim.
Estegenim ajtajъn,
Kъnylyne ketpesin...

Sen kъrgensyn ailemin,
Dalaj coloj etekti.
Cъtъraoъan al kezde,
Ecen tilmec kesepti.

Oъondooъu mъrzalar,
Duъman ele bilz менен.
Coъ eъery masъыbъq,
Kynы volvoj icpegen.

Masъыbъqtan qol tijse
Baъtoocu ele ҷaattъ.
Cuqul qoъtop albъъp,
Ecen vajdъ—manaptъ.
Qъzъl ceke voluъup,
Ujъusturup taraptъ.

Ҷyryъcy ele qoъtoъup,
Mejmanъыlap toptoъup,
Mas voloъon soъ oolъup,
Dajъnsъz seъ qozoъoъup.
Ҷaattaъъp uruъup,
Ajaoъъnda sottoъup.

Qarъъoъъъqan ucурda,
Tapancalar suurulup.
Qъcъratъp tiъterin,
Bir-birine ҷulunup.
Өkyrygy шумdardъn,
Alda qajdan uoъulup.

Temteъdeъip ҷyrgъendyn,
Ecentin menda kъrgemyn,
Mansap ycyn ҷutunup,
Dalaj para seъgenin.
Kъrsyldъocy oъolor,
Qamanъndaj dyjnъnyn.

Ҷъjnalbъsta kedaj dep,
Kъzdy ҷumup vaqъъp,
Kec kîrgende vajlardъ,
Yjъleryne caqъъp.
Cengel-cengel aqca albъp,
Ҷeъ icinen ҷaъъpъp.
„Para“ dese ҷutuncuu,
Bir-birinen aъъoъъp.
Qamtъj qarmap ketcy ele,
Qaloъan quular maъъoъъp.

Al „marzalar“ sar kezde,
Şumdar çyrcy çajlanyp.
Baj-manaptın orduna,
Ec çazıqsız zarlanyl.
Bajquştar ketçy aydaly.
Güştu şumduñ öceni
Uluqtuqça şajlanyp.
Al „Yp“ terge sercy ele,
Baj-manaptar qızdaryñ —
Dalaşın körgem cırenip,
Şewlet kytyr çatqanyn...

Erke yjrengön saş qazı,
Mas bolıjondoj tajrandap,
Kyşşösy menen yipette,
Çyrc sercy şajrandap.
Körse qısar soluşcu,
Qat oşolor çalıçandap.
Al qatındar çyryşcy,
Özdesyncö qıbtıdap.
Çigit körse şılanqan,
Kylyşkony şıqtıdap.
Tegerenip qışandap,
Toqtona şışaj şıqtıdap.
Çigitten çigit tandışyp,
Başqa ketcy çandışyp.
Kygygyñ läre şı çatı.
Qacatşöş qarmışyp.
Tyn ortosu bolıjondo.
Köşyrcy şı çandışyp.
Bir „Marusa“ turuşcu.

Tamaq — aşın qajnatyp,
Maruusağa erkeler,
Teşöncy — ordun çajlatyp.

İşkebinde „çeñemdin“
Bötölkeler şaqırap.
Köp qatındar coşulup,
Mas bolıjondo wawırap,
Cıwurtcu ele uşaqta,
Çaaştı tıñvaj çawırap.

Çaqırsasa qonoqqo,
Bir-birine tarıny.
Mas bolıjondo erkeler,
Bir-birine çalıny.
— Uluq „rajym“ çıloşca,
Kynökördej zarıny.
Kicinesi coşuna,
Şıjpalactap çaqıny.
Esirdi ele oşolor,
Kedej tonun çamıny.
bras sen da çaşında,
Oşolordu körgönsyn,
Oşol turmuş elesin,
Unutpastan çyrgönsyn.

Andajlar şızden çenilip,
Alastaldı terilip.
Çygendölyp çatır oşo,
Çygendöry elirtip.

Qajrattuu dalaj bolşevik,
Çol kersetty alojalap.
Bolşeviktin sonunan,
Bizdej çaştar camdanat,
Cala nilim aluudan,
Qursun Çapar ardanat.
Tijir qacır çyrgendej,
Men emesmin çarçanar.

Qara bolşo Şarjpa;
Sende eskilik zaldar,
Sonun araat tynelyk,
Bizdin suluu tandıq,
Çarçaratsın setindi,
Çanlyqtın şandary.
Biz lenincil çaştarar,
Erkin eskön çajdar.
Kyjyt tartpa kyn sanap.
Azap tartpa aj sanap.
Alek bolşo zamandaş,
Çyrgyndy dart calat.

Könylym senden qalojan çoq,
Mende ec qandaj arman çoq.
Senden aşqa selkini,
Degi ojuma alqam çoq.

Tuura bolşo bejtin,
Bizge etyşer emyrym
Qız kynynde qol berip,
Köryşkendej könylym.

Kelgenine ajıdan,
Eki çelqa tolo elek,
Çan vaqtlyq bejilder,
Könylynden qala elek.

Ujattuumun men saqta,
Oqutpadım avıdan,
Tarılyşın otundu,
Taq ele uşu çarçınan.

Men körgöndy körbödyn.
Men nilgendi nilbedin.
Taq oşonun kesiri
Tyşın alıaj çyrgöyn.

Eger kelseñ sen mında,
Özym tozur alamın.
Sen qaalaşan oquuşa,
Özym alıp varamın.
Syjyndyrdy cın ele,
Oquu degen talavın.

Meni daşq qızarttı,
Çyşey var salamın,
Ordu menen aytqanson,
Qantip seni qaşajın?
Tolqunu var oj menen,
Byrkölyptyr qabaşın.
Irençise qajıyırba.
Meni daşq ajaşın!...

Kecirip qoj, tarıñvaj,
Eger çazsam oroj söz.

Estimdestin ar qacan,
Ojlonqoqondo konyldoq.
Çajdars çyrgyn çarqorap,
Qadbrdaşym qarakezi!

(Çoldoşun: Çapar 15:VI—34 ç.6)

Qajta da oş

Qadbrdaşym urmattuu
Aldym çazoğan qatonda.
Kanivertke: captaloğan,
Nasaat menen aqylda.
brns. dalaş aqylym,
Sergitti menin başymda.

Qarmaşym kelet meninda,
Madantjat çarşoym.
Syrat turoğan çar: noiso,
Çalyb: danar: unaoşym!
Çajrap: aştıran: sarımda,
Uqsa: noio: qulaşym!

Qandaj desen: oşyr: uli,
Men: daoş: çol: taşamın.
Sen: oşuoşar: çarşoş.
Tırtıoşun: çorç: sarımmın.
Eşretip: çalyas: noidia: dery.
Byrtkoşun: deşim: çarşoşun.
Çerşoşum: çarşoşun,
Uşni: menin: şalyamın!

Sarıym. 11 VIII 36.

Bir qozard

Çylym çegip tırtkoşur,
Kerewette çatqanda,
Tattuu kylyk çajaloş,
Tolqundanar batqanda.
Çaşdan bir qat keldi,
Daş çoldoş Çaparğa.

Oşuoşan soñ al qattı,
Bir yşkyrdy, muşajdy.
Emne ycyndyr ireni,
Qajra daş qubarı.
Ystelynen şajpalap
Qalem—qoşaz çarşard.

Qalemderin oştojlor,
Oşnoqtoto çarmadı.
Qadbrduu çoldoş... dep başlap,
Çorçolodu çarmaş.
„Enemdi çiber kolxozjo,
Oşqatın çylar al daş.
Emi çarşur albaş,
Kolxozdoşu baldar...“
„Men maqulmun“—degendej,
Söz qoşazğa çajnadı...

Sergilendep...

Er parovoz keletat,
Qoşur yryn zuulatıbr,
Çumuşcular andaş,
Erkin menen duulaşbr.

Qəzəl çəşəl vagonдор
Qərqə-qərqə cusaşəp.
Kərkəm çəşəl vagonдор,
Edil suusun aşqanda.
Jevropağa sujqajəp,
Kyn ajlanəp vətqanda.
Çəldəzdardan ozunup,
Elektr kəz aqqanda,
Zuulap ucqan şumqardaj,
Tulpar kele çatqanda...

Qarap turat Şarəjpa,
Terezedən çəlmajəp.
Barəjan sajn çəltəldajt
Ken Jevropa nurdanəp,
Qandaj suluu tyz talaa,
Toqoj menen cərmaləp.
Kək tiregen aq qajən,
Kəjkəlyşyp bəqaləp.

Kəz çəvərsə Şarəjpa.
Bil talaanən canə çəq.
Qaqəraqan taş tolojon,
Qaqşəp çatqan sajb çəq.

Edil suusu melmirejt,
Çəələşərgə tenl çəq.
Too taştəqə çəpandaj,
Yrəndəgən eli çəq.
Qulac çəjəjan çəşəl çər,
Ucu—qəjə, cəgl çəq.

Aqən, cecən, səncənən.
Myyın tabar çəny çəq.

„—Cən ele sen vələmsin.
Mən aləstan uqqan çər.
Jevropa dəp tandantəp,
Danqə qatuu cəqqan çər!
Aeroplan asmandap,
Ovol vəştəp ucqan çər.
Uşul çərdə emespl,
Bizdin turəjan, bizdin şər!

Qan tərmaqtuu dūşmandə,
*Qan majdanda çəqqan el,
Sovetterdi nurdantəp,
Kyn səjaqtuu cəqqan el.
Ezilgəndi vəşətoqon,
Emgegi vər sərıtən el.
Çolundaqə çəloocun,
Ala-Tooluq əlz dejlər.

Qana pojezd kyyləngyn,
Sen Jevropa syjləngyn!
Çyrəktəgy tattuu sər,
Daqə-dəqə tyrdəngyn.
Sajra tillm sajrəqən.
Cecən vilsul yndəngyn!

Tyştəgydəj kərsətkən,
Tyrkyn-tyrkyn eləstə.
Çər ojana emes, asmanəğa.
Ystəm qələjan sovetti.

Bul turmuşun çyrögy —
Moskva solot emespi?...
Oşol norbor Moskvaşa,
Biz qaj kezde keleñiz?
Saşınıştuu Çapardı,
Qajsı çerden kereñyz?...
Şıldındaşır kylyşır,
Qacan birge çyrövyz?...

Balıban, kylyk parovoz,
Daqır qatuu çyrse eken.
Daqıtuu norbor Moskvaşa,
Daroo çetip kelse eken?
Asmanı, çer beken.
Şaardı kóz kereñ eken.
Zaqıbraşan mektepte
Quroşan çanıñ çyrse eken.
Mın tetgin turmuşun,
Өner menen ilse eken?!

Mol bilimdi alaşanş,
Baş ыңыраşır qalşan şon;
Kylyk qajal. oş tolqun,
Çerdin çyzın calaşan şon —
Asmandaşan bilimge
Саңқақаньд қанқанşон —
Araketty bir waşın.
Tyz şararın ilse eken,
Ala-Тооқо oşondo,
Qajra çetip kelse eken.

Franzege çılmaşır,
Kylyp salam berse eken.
Artta qaldı degender,
Meni oşondo kereñ eken.
Өзыне oqşoş dalajşa,
Oqumıştuu Şarışpa.
Samaq berip çyrse eken..."

Degen oşo çırmalıp,
Şaken közyn şıjalajt.
Cırqaşanda pojezdder,
Temir çoldor qajqalajt.
Meni kergyn degendej,
Çaşıl talaa calqalajt.
Tigil suluu Jevropa,
Kimder kerkyn najqasajt?!

Qapıstan

Sozolonup qınoşırlap,
Telefondon ın cıqtı.
Qoñur yndyy bir ajal.
Salmaq menen uncuqtu.

- Institutpu?
- Oona, anan?
- Çapar degen nar beken?
- Men Çaparmın, kimsin sen?
- Eger çyrşon kytyñur,
Тааылармын dejmin men.

Selt etti Çapar tañdanır,
Daqır tıñşar, syjledy.

„Kim bolosuz degi siz,
Familijanız kim“ dedi.
Ajal daşy aytpastan,
„Özün bolçop nil“ dedi.

Meni usara qybasastan,
Siz özyny, aytıңыз.
Telefondon taanıtuu
Sizdin qandaj şartyңыз?!

— Qaloşan bolsoñ taanıtuu!

Сының менен адаşыр,
Ала-Тоодон нил çerge
Kelgen saqa çanaşыр.
Men bolomun Şarыра,
Seni çyrgөн çadatar...
Dedi daşy Şarыра,
Kylyp qaldy qatqарыр.
Bul kylkysy Çapardy.
Andan seter şaştарыр.

— Şarыра?!...

Şaken amanбы?

bras boldu kelgenin!

En ele bir sonun oqo,

Kele zamat nilgenin.

Emine ycyn сықарда,

Bir telegramm berbedin?

Ajtcы, ajtsan bat ele,

Qajsa çerden syjledyn?!

Kyn batarda kelgeniz,

Kirpredke¹ toqtoduy.

Çol nilbegен адамoя,
Bolor emes qozqolup.
Bygyn şaardы aralap,
Basalbastaj oqşoduy.

— Ajtcы Şakin Moskvaoya

Өзүн ele keldiñi?

Өzym çoqto turmuşqa,

Uşuncalyq köndyñy?

Çe boloso birөөнын,

Çardamын da kördyñy?

Oquu izdep bir kyny,

Rajonşo barşamын,

Oquu çaqын barşarşan,

Senin tentuş baldарын.

Rajondon Moskvaoya,

Сасым qaqaz alşamын.

Studentter coşuloşan,

Alar menen bir keldim:

Tyştegydej tyrdөngөн,

Tyrkyn-tyrkyn çer kördym.

Qыjalымда çyrgөndy,

Çapaş emi, men kördym.

Maaqul Şaki, emese—

Azыр çetip kelemin!

Qubandарды meni da.

Ijgtliktyy delesen...

Basыр сықты көсөгө,

Çapar daşy entender.

¹ Qarqystandın Moskvadaşy elcisinin mekemesin aştal.

Çyrəgy ele bolquldajt,
Şarbjranb kərsəm dep.
Çanb birge çarəma,
Çetsem, qolum bərsəm dep
Birc—burctarəja curqadı.
Bir taksige minsem dep...

Qoltuqtaşp

Tynky Moskva, kyndyzdəj,
Çarqəbraəjan nurdanəjan.
Zavod, fabrika şaəqəbrap.
Emgek bəb bərdələjan.
Qarşb-terşb çoldordo,
Təramvajlar bərdələjan.
Dəgi başb qutulbajt,
Turmuş degen çərdəaldan.
Asmanb da şaəqəjəp,
Appaq nuroja culəjanəjan.

Çapar menen Şarbjra,
Qoltuqtaşp baratat.
Kylyndəşyp, çəələşyp,
Basar çoldu talaşat.
„Qətajlar:əjə“ degensip,
Qaj birəələr qaraşat...

Şarbjrada Çapardə,
Bekem qəsa qərdəməjan.
Anb ulam coocutat,
Tramvajlar çajnaəjan.
Çoldoəju elge çən şiltep.
Qənoəjuroolor sajjraəjan.

Tolqun, qəjəmb—araket,
Ec bir tənəm əbərdəjan.

Entədəşet eki çaş.
Keə Moskvanb aralap,
(Erkin-erkin əbdəşəp,
İctəgi buq taralat)
Eriktyy qursu Şarbjra
Emi qajra çarəlat.
Qubənəctuu çəlməjəp,
Əlkəsynə qaramaq.
Çərdəqal kərsyn çoldoştor.
Bul nərbordə salamat!...

Tolqundap

Bygyn məjram degəndəj,
Nurduu Moskva oştonəjan.
Tyş oşəjan kez; milliondər.
Ajjant çərdə qərdələləjan.
Əjdə-təməən əquucu
Ceksiz qəjəmb çərdə boləjan.
Avtomobil, tramvaj,
Yn çərdəməj toqtələjan.

Kəcələrdə qəlyqəldap,
Qaracə eldin çyrəşyn!
Çalə əalamdəq dostordun,
Şattənəşəp kylyşyn,
Sergiləndəp şəndənəp,
Ojun-şərdə syjşyn.

Tolqundaojan kyroştøj,
Bul Moskvanın elesi.
Nurduu qızıl tuu menen
Şaardın tolojon denesi.
Tuu kətörgen eldi ırdaım,
Astı toqto devesi.

Şanduu qızıl çigitter,
Qılqa-qılqa saptar,̇
Tekeserduy ılaalajt,
Aroşmaqıtın vaştar.
Mıltıqcasın qarmaojan,
Tojpondoojon çaştar.
Kremlin aldınan,
El cubalçıj vaştad.
Mavzolejden kəsəmdör,
„Çaşasın bizdin çaştar“ dep
Dalaj uraan taştad.

Asmanoja kəz çygyrtsən,
Daş ajran-taң qalasın.
Qanat çoq kəkke ucqan,
Stratostat çaraşın...
Temir quştar sermeşet,
Kyıldətyp qanatın.
Eldin için qarasan,
Mılliondorojo birikken,
Çaş baladaj kylyşkən,
Çaparlarđ tabasın.

— Kərcy Çapar, siz daş,
Ucursaq bejm parasjut.

Qılac urup asmanda,
Bar ajlan talaşır.
Ala-Toodon keldik ojo,
Bul ənərduy samaşır.
Bizda tanke ajdasaq,
Eldi çalt-çalt qaratar.

Ec nolboso vəlsenip,
Aeroplan minsek bejm.
Aralaşır bulutqa,
Asman menen çyrsek bejm.
Qastarlanojan duşmandı,
Qansıratır çensek bejm.

Bul Moskvanın soelety,
Tanırqattı özümduy,
Anıq alat oqşodum,
Naadandıqtan əcyndy.
Ymyt menen tolqundap,
Cirkın denem kəşyldy.
Uşul qızıl ajantta,
Erip baram şekily.

Çapar şiltep kərsətti.
Mavzolejde çelekti.
Oşol uluu aqalar,
Çetektegen sovetti.
„Kərgyn tigil Stalin,
Vissarionovtci“.

Bolşevik bar, aalamda,
Biz aşuudan etəbyz,

Bul turmuştun taqıdırın,
Bizder oğana cecentiz.
Texnikaoğa ee bolsoq,
Ucsaq ucup keteviz.
Qol qarmaşır kırışsek,
Çıldızdarğa çeteviz.

Dedi Çapar çılmaşır,
Çyzy çarqır nurdanır:
Çyrgөн sajn şoodurap,
Çaş deneler cıjralır.
Çalındatqan çastardır,
Çyrek bir—birdalır.

1984-ç.
(Moskva—Frunze)

II

A. S. PUŞKINDEN

DENIZGE

Çi Bergen kegyştengen tolqundarın,
Kersetken çarqıraçan suluu şaçaın,
Qoş bolqun çadıraçan çaratılsı,
Elestep en soñqu İret munun vaarın.

Senin bul oor qajırdıñ qabar Bergen,
Munajır, qılaq salır uqtum oñ men.
Qavaarır, soñqu saatta qoştoşuucu,
Çoldoştun sur tysynö uşunun teñ.

Ar qacan kelersigen bul çeegındeñ,
Syjyr cın ketpedim oñ ınta menen.
Başımdıñ qajırdıñ tuman başqañ kezde,
Nastıjat, maanını oñlor caalırdıñ men.

Qandaj men syjdım senin vaalarındıñ.
Sansız köz, salqın künki ononıñdu.
Özyncö oor başırdıñ tıñız menen,
Kecke maal tıñır turoñ avalıñdıñ.

Buldurlar, kyılönır sen çatqanıñda,
Asmanğa aq kövykty cacqanıñda,
Örköcty tolqunıñdun arasıñnan,
Qalqırdar karavıder aşıqanıñda.

Dalajın karavıdın kettin tartır,
Camanır, şarvıldaçan suñ calqır,

SƏQANDAR

Tynt toqojluu çeeke,
Memiregen kecki usaq
Cətlərdən sozulup,
Şattanoqan ər, yə cəqat,
Ovodoqru çəldəzdaj,
Ottor kyjət çaltıdər.

Baqtıluu el amanvə?
Bilem senin otundu.
Unuta elek cəqarsən,
Sen daqə ele dosundu.
Başqa kezde men daqə,
Çənətməkmyn qoşundu.

Erten taqə çarəqta,
Kəzge fleşpej iziner,
Alda qajda çoq volot
Uzap əls kəcynər,
Artıqardan emi eercip,
Barvajt Aqən kışiner.¹
Al unuqan tynəkty,
Eskillktin çarasən.
Qəştəq nazıktıgınen,
Cetke vəlgen sanaasən.

¹ Puşkin Kışinevede çyrgəndə kəcyr vərətqan səqandardən ovuna qoşulup, səqandardən arəsəndə vır necə kyp çyrgən eken.

SEN ÇANA MƏN

Sende¹ dələst, men kedəj,
Sen prozajik, men aqən,
Sen arıjım gylındəj
Qəzəblət vətın, səmvatən.
Kyzgy cəptəj men qur-quu,
Əlykkə onym en çaqən.

Qajqə tartər, qaməqər.
Kyn ətkərəm zamanda.
Qəlmən voju sen ec vır,
Qam kərəcəysın adamoq,
Aq sarajda çəşajsən,
Terəndlik çoq, sanaanda.

Boş kezində vinonu,
Ermek qəlpər ıcesin.
Dajım şeker-şerbet çep,
Kənylyndy çaj etesin.
İc vəşotpoj oturup,
Bykşyp, dele ketesin.

Maladaam suu, quroqəq nan,
Mənin ooqat eterim.

¹ „Sen“ degeni Aleksandr I.

Çyz sarçandaj çerdenda
Curqap, daroo çetemin.
Saoqa oqşop wıqşwıaj,
Ic wışotup ketemin.

Quldarıñdın icinde,
Qaarlansañ ajqırıp.
Şondo semiz qujrıuqın,
Qalcudaj taza artıñp,
Kezdeme menen tazalap,
Syrtesyn, çanıñ bar turup.

Men waldarca ojnovoım,
Qujrıuqım menen ec qacan.
Xwostovdun¹ ırların,
Bolowı izdep tappasam.

Oşol qatuu ırlardı,
Menda taap alamın.
Qatıusuna cıdajmın,
Cıtılsada qawaqım.
Oşo menen qujrıuqtı,
Tazalap aarcıp salamın.

¹) D. I. Xwostov, XVIII—qıñımdın rojezıjasın eskirip, qoldonıudan cıqır qalqan formalar menen kıp çaman ırlardı çazuucu graf bolqon. Ruşkin çana Ruşkindin çoldoştorı anın cıqarmasın dajım şıldın, kılky qıluu ycn ajıwıp, kılışken.

SIZDI SYJGÖM

Çyrögymden alige,
Öcpeğendej ot menen.
Ojoqo calqıp, toqtoosuz,
Tolqundanıp syjcy elem.

Oşol syjyy, suqtanuu
Özynde ele ubaqtın.
Ec qandajca mendaqı,
Kelbejt sizdi muñajqtım.

Til watpastan, ymytsyz,
Coqtoj ısq çyrgömyn.
Bildire alıaj acıq sır,
Ijmenip, tar syjgömyn.

Sız degende oşondo,
Ojoqo watqam çalınduu,
Nazik syjyp, wırlıp,
Köz qaraşqa tolqunduu.

Qaalıwbasın qajıqıoqa,
Eskergende ojuñuz.
Başqarqada oşondo,
Syjylykty wolonuz.

Çyz sarçandaj çerdenda
Curqap, daroo çetemin.
Saoja oqşor wıqşwaj,
Ic woşotup ketemin.

Quldarıñdıñ icinde,
Qaarlansañ ajqırıp.
Şondo semiz qujruqtıñ,
Qalçudaj taza artılıp,
Kezdeme menen tazalap,
Syrtesyn, çanıñ bar turup.

Men baldarca ojnovojm,
Qujruqtım menen ec qacan.
Xvostovdun¹ ırların,
Bolovu izdep tappasam.

Oşol qatuu ırlardıñ,
Menda taap alamın.
Qatuuşuna cıdajmın,
Cıtılsada qabaqtım.
Oşo menen qujruqtı,
Tazalap aarçıp salamın.

¹) D. I. Xvostov, XVIII—qıñmıñın pojezijasının eskirip, qoldonuudan cıqır qalqan formalarǵ menen kóp çaman ırlardı çazuucu graf bolqon. Puşkin çana Puşkindin çoldoştoru anın cıqarmasın deym şıdın, kılky qıluu ycuñ ajıwıp, kılışken.

SIZDI SYJGÖM

Çyrögymdön alige,
Өcpeğendej ot menen.
Ojojo calqıp, toqtoosuz,
Tolqundanıp syjcy elem.

Oşol syjy, suqtanuu
Өzynde ele uvaqtın.
Ec qandajca mendaqtıñ,
Kelsejt sizdi muñajqtım.

Til watpastan, ymytsyz,
Coqtoj ısq çyrgömyñ.
Bildire alıaj acıq sır,
Ijmenip, tar syjgömyñ.

Stz degende oşondoñ,
Ojojo watqam çalınduu,
Nazik syjyp, wırlıp,
Köz qaraşqa tolqunduu.

Qaalıwbasın qajıwıja,
Eskergende ojuñuz.
Başqaqada oşondoñ,
Syjgilykty wolonuz.

EGER TURMUŞ SENİ ALDASA

Eger turmuş aldasa,
Асууланба, қажоѳба.
Муңдуу кындө тѳнс болоѳун,
Ішен, җаттық алдында.
Ал җаттық кын ақыты,
Ғетир келер бизге да.

Азырды авал қажоѳлуу,
Ғырек енсейт ыроқта,
Тоодој умыт менен, сын,
Ғатқан кынды қар—қайда.

Асыр көзды җумојанса,
Дулдаҗыр өтөр кын.
Бул кын кетсе өмырдык,
Ғондо сергир кенулың!

BULUT

Taratqan voroon welyp, sonqu bulut,
Ucasyn kekte җalqyz seelet qurup.
Mudajojan kɵlekɵny salwratyn,
Qajojoya asyq kyndy alyp wurup.

Ғақында wyt cymkɵdyң sen asmandy,
Qurcatyp ajbattanojan saqylojandy.
Buqturma saqylojanyң җaan menen
Suunu ensep turojan җerdi wyt suojardy.

Boldu emi, kɵrynɵj uc, ɵzgerdy ubaq,
Qulrunup җer җaңyrdy, voroon zuular,
Ғɵojactyn җalwraojyn җamal ыojap,
Asmanda kɵsyр turojan seni qubat.

KYJƏƏ

Kəpəstyn qəzbə Nataşa,
 Yc kyny ketti tavıblaj,
 Ycuncy kyny qorooqo,
 Esten tanıp, zar ıjıaj,
 Curqap keldi entigip,
 Alvaşandaj çanı çaj.

Ata-enesi qurcadı,
 Suroo menen qamalap.
 Səz uşalvaj ərəpkıjt,
 Bolvoşondoş salamat.
 Emne ycındyr soluqtap,
 Aran şana dem alat.

Saşınoşan ata-enesi,
 Suraşsada asııp,
 Çyrək sərın ajqəndap,
 Ajtpadı qəz vətənp.
 Carcaşandaj ata-ene,
 Aqır qaldı vasııp...

Qalıvəndaj Nataşa,
 Aq sarqııl tartıp, şattandı,
 Sırdaşqanda ajtuuşa,

Çyrəktə uşup çatqandı—
 Darbazanın təşəna,
 Sındisin da alpardı!

Qəzdarı menen teñ qurşu,
 Darbazanın aldnı,
 Məjekteşip seryyndəp.
 Olturoşanda Nataşa,
 Çavuşlaşan yc atı,
 Atırlıp, çulqunup.
 Zırqıratıp cananı,
 Çıgıt çetti umtulup.

Tekeberlyy al çigit.
 Tike turup canada;
 Qojo verip tizginin,
 Keldi kirip araşa.

Çoldoşunun dalajın,
 Əkym menen şaştırlıp,
 Quup çənəp toqtoosuz,
 Keesin ətət nastırlıp.

Çigit ətə bererde,
 Nataşanı qaradı.
 Dırqıratıp attarın,
 Al ıqcəmdap savadı.

Al quşundaj ucqanda,
 Talıp qaloşan qəz cırkın
 Emne ycın yjynə,
 Qacıp kelet, kim bilsin?

Sыр antarьp, cəroq̄stat,
Cəḡir, dalaj səz qatьp.

Mьna şorduu qoluqtu,
Tujuqqa emi çoluqtu.
Taman tirep turuuqqa,
Orun tappaj oluttuu.

„Men maqulmun, çənəgyn,
Ojloq̄onun orunduu.
Nataşamda ьrazь,
Aldьm ьergen qolundu.

Yjde çaləjьz olтуруu.
Qьzьmada kəq̄ylsyz,—
Kyjəə menen yj kytpej,
Ətrəjəy uşul əmyr suz.

Ataşьnьn təryndə,
Çyr̄mək çəq çyz çьl qьz volup,
Bezelenip ьardьq çan,
Sajraj alvajt quş volup.
Kyn çetti, uja çasooq̄o;
Baq̄uuqqa vala, toq̄tonup.

Degenden son atasь,
Nataşa ketti qaltьrap.
Buc̄qa ьarьp çələnyр,
Entiḡir ьjlajt, çaldьrap.

Syjləgysy kelse da,
Cirk̄in tili ьuuluq̄up,

bjlaq̄anь kee kezde,
Kylkygə oq̄şop uq̄ulup.
Selk etip coocup aracь,
lcirdi, qьzəqa muzdaq suu,
„Qalq̄ьldaq̄an çyr̄ekty,
Suu ьasar“ dep ьildi quu.

Kəzy alajьp, entiḡir.
Çaq̄n kelp qaşьna,
Artqan suunu senelejt,
Nataşanьn ьaşьna.

Aroq̄a tappaj, çalьarьp.
Turq̄an kezde — ata-ene.
Nataşada əzgəryр,
Keldi emi esine.

„Emne ajtsanar maqulmun,
Qastijet, erk silerde.
Çaq̄ьroq̄ьla kyjəəny,
Tojdo, ьolsun ьu çerde.

Nanьnarəq̄a ььşьroq̄an,
Tojor ьolsun ьardьq el.
Bal qajnasьn, danq ycyn,
Kelsin tojəo irgelip,
Ecen tuura kişiler!
Degen son, qьz atasь;
— Şattanamьn periştem,
Balam senin ьaqtьna.
Başьm menen dajar men?

Dedi atasъ çalbarъr,
Bal çajnalъr nan vьşьr—
Dyrvөлөңдөр çatъşat,
Tojço çarъrt şaşьşьr.

Mьna emi tavъştь,
Adil mejmandardь da—
Qoluqtuda olturdu —
Oşolordun çanьna.

Qurьular ьrdap, ьjlaşat,
Kyjgөndөj çyrөk tьzьldap.
Aq qarda ojnop kymyştөj
Canalar çyrdy zьrьldap.

Kyjөө da, el da... Stolço,
Olturdu, tekşi kelgөnder,
Stakandar çaqьşьr,
Oolçuştu ecөnder,
Gyyldөşөt, cuulaşat,
Mas voluşa ketkөnder.

Kyjөө — Bul qandajca dostorum.
Qьzarat menin çuvajьm?
Icөejt, çөvejт, ьjlaşajт,
Ojlojt qandaj uvajьm?

Qoluqtu anda kyjөөгө;
„ — Acьlьr ьr ajtajьn.
Çanьm menin tьnc alvaj,
Kyn-tyn ьjlap çatamьn.
Kөrүp çyrөm çaman tyş!“

Anda atasъ çalbarat:
„Emne көrdyn tyşyndө?
Acьq syjлөp ajт valam,
Anьq çajьn ьlөli.
Ajтqьn erkem, өз valam“
Qьz munajьr, çubulup;
Qajta kirip esine.
„Barьpmьn — dejт“ tyşymdө,
Qalьn toqoj icine.

Baq arasъ, tyn tyşken,
Çan şьr etrejt, kec ele.
Aj buluttu aralap,
Nurun cacqan kez ele.

Çalqьz ajaq çoldon men,
Eriksizden cөttedim.
Tunçuraşan, uqtaşan,
Tujuqtuqqa kez keldim.

Ec ьlr çandьn yny çoq,
Çьm çьrt çatqan talaadaј,
Çaş valatь qaraşaj.
Şuuldaşat avalaj.

Bir kezekte aldьmda,
Bir yj çaqьn turçandaj,
Mөnda kelip al yjdyn,
Qaalöasьn cөrttim çaj.

Taqьldasa qaalöa.
Ec kim çoop verbedi.

Çağarsamda yn salıp,
Bir çan vasıp kelbedi.

Coqundumda, eşikti,
Aqırında men acsam,
Yığe kirsem, şondoda,
Kyjyp turoğan eken şam.

Köz çibersem, tuş-tuşqa,
Bardıq çeri çap-çarıq.
Kумыş, altın telegej,
Bajlıbırна qarmalıp.

Kyjee — Ajтсь, uşul тыşынды,
Турасында ters көрүп — ?
Мөндөй болсо чырагайсн,
Бай болуп, күн өткөрүп*.

Qoluqtu — Тоқто мәрза тыşымдын,
Ajтaйн бут ажаыпн.
Altın менен кумыşkө,
Sukна, sajма çiwекке,
Kilem менен qымqарqа,
Men таңыqар qарадым.
Çyrdym көркө аялап —
Köz аяывай таң qалып.

Bir ооқумда дыбырттөп,
At добузу uқuldu,
Qандajдыр бир кісілер,
Kelgenge оқşор тujuldu.

Men eşikti toqtoosuz,
Daroo tartıp çaptымda,
Bolquldap şum çyregym,
Çaşındым meş artында.

Top kişinin добуşун,
Coocuj тыşып uqtum мен.
Eşikti şart acыşып,
Kirdi on eki, çiglit ten.

Kөpkylөн yn cыqарып,
Kyıldөşkөн bul çaşтар,
Arqасынан eercigen,
Çap-çaş suluu бир qыз бар.

Kirişti alar topurap,
Kөzge ilsej ikondu,
Taazim qылып şapke alбай,
Baary stolоqо olturdu.

Uluu aqasы çaj alды,
Baaryнан ең алдыда,
Intsida olturdu,
Kelip оң qол çаоына —
Kөгyckөндөj suluu qыз.
Tize bykty daqыда.
Qыjqырыq, ыг kylkylөр,
Keterylyp, cuuldap.
Qoçuldaşыp icişip,
Tekşil ылыştы, duuldap.

Kyjee — Ajтсь çарым, тыşындын,
Degi çaman qaj çeri.

Şapaar tepcy turmuşqa
Çoluqtursa bir seni?

Qoluqtu — Toqto mırza, vytken çoq,
Erte nolor syjynsek.
Baş oorusun basuuqa,
Daşy icişti gyıldep.
Qıjqırnıq — suu, kətəryp:
Bolduqo toj avdan,
Çalqıbz ojana cirkın qbz,
Baş alalvajt qajırdan.

İcej, çevej, uncuqraj,
Telmirtıq qbz olturat.
Ajnektej kerkem kəzdəryn,
Armanduu çaşqa tolturat.

Qolçuoşan aşasb,
Bıcaşın suurup albdı,
Çalañdatır qırcutur,
Bir bşqırnıq salbdı —

Suluu qbzıa vurulur,
Toloşoj qarınar cəsənən
Buzuqu urdu bıcaşın,
Şor-şor aqtı bşq qan,
Oşol ubaq, aşasb;
Qızdı eltyryp çatqanb...
Şorduu qızdın oñ qolun;
Qıja caap taştadı.
Dep bul qbz da vytyrdu,
Şırduu tyştyn ajaşın,

Kyjə çıgıt sumpsajır,
Byrkəp alıp qavaşın —

— „Ec bir volcu iş emes,
En kljinki ajtqanbı.
İşen maşa çanım sen,
Qur qajırdıa vıtraşın!“

Dese kyjə, qızdaş;
Qaradıda syjlədy —
„Qolundaşy şakegıtı —
Şakek ele kimdegı?

Suurup kımın qolunan,
Bul şakekti aşıansın?
Ajtqın emi vıjtavaj.
Anbqtalsın: çalşın — cən!“

Degende qbz, kyjə da;
Emi oşunan adaştı.
Olturoşandar turuşup,
Çaprt vaarş qaraştı.

Şakek çerge taştaloşan,
Tegerenet, şıqırdap.
Qır-quu nolup kyjə da,
Turup qaldı aldırdap.

Qonoqtır da vıltıstı:
Emi tuura kışler,
„Bajlaşyla kyjəny,
Qarmalsın bul qan ıcerı!“ —

Degenden son, wuzuqtun,
 Butuna kişen salındı.
 Kөр uzawaj bul şumduñ,
 Başb daqıb alındı.¹

Qaraqıbn taanıtır,
 Qadırlanı Nataşa,
 Maanisi taq oşondo
 Uşul wızdın ırıında.

¹ Puşkin bul ırдын tuwın qız menen qaraqıb çenındeki el çomıqlan alıır çazqan eken.

MAZMUNU

	Beti
Oktjabr	5
Lenin muzejinde	8
Stalındı kergende	15
Uluu deputatqa	25
Stalındık konstitutsija çenynde soz	27
Kompartijaqa	29
Kremldegi çıldızqa	32
Uluu ispan eline	33
El uluna	36
A. M. Gorkijge	41
Çoldoşqo sır	44
Çyrek sezet	47
Baatırqa	50
Soñkel çajloo	53
Toqtoquıldı eskerip	63
Çықыс	74
Çoldoş traktoristke	75
Kolhoz çazı tuuralı ır	77
Fatmanın Awtandıge syjy çenynde çazqan	80
Şotaqa	81
Baqıluu çastar waqında	82
Turmuştaqı şerikke	84
Sızge	88
Çырма weş çырма	91
Kupletter	93
Qoştoşuu	95
Marşanqa	100
Çapar menen Şarjpa	104

A. S. Puşkinden

Denizge	133
Səqandar	136
Sen çana men	137
Sizdi sygəm	139
Eger turmuş seni aldasa	140
Bulut	141
Kyjəe	142

Teryyge 25/XII 1936-çyl berildi. Basuuqa 7/II 1939-çyl qol qojuidu. Qaqaздan formatъ 72X105 1/2₂₂. Bardsъ 4 7/8 vasma tavaq. Bir vasma tavaqta 65500 tamqa. Qyrgyztammas № 356 Qyrgyziavlitt № B—23. Zakaz № 0152, Tirazъ 3140. Baasъ 2 s. 80 t. Muqanasy 30 t.

Qazan, Mislavskij 9. Tatpoligraf 1939-ç.

31K

10059

Баашь 2s. 80 t.
Муқавазь 30 t.

